

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra managementu a informatiky

**Proces hospodářské a měnové integrace
členských zemí Evropské unie**

Diplomová práce

**The process of economic and monetary integration of the member states of the
European Union
Master thesis**

**VEDOUCÍ PRÁCE
Dr. Jindřich Nový Ph.D.**

**AUTOR PRÁCE
Bc. Adam Šváb**

**LITOMYŠL
2022**

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, který jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Litomyšli dne 27. 2. 2022

.....
Bc. Adam ŠVÁB

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu své diplomové práce Dr. Jindřichu Novému Ph.D. za odborné rady, vstřícnost a ochotu v době tvorby této diplomové práce.

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá shrnutím procesu hospodářské a měnové unie členských států Evropské unie, její historií, současností a perspektivou možného budoucího vývoje. V diplomové práci je rozebrána problematika definování základních pojmů, proces chronologického vývoje jednotlivých společenství od roku 1945, který vedl až ke vzniku Evropské unie, formulace kritérií pro vstup do hospodářské a měnové unie, dokumentace vlivu hospodářské krize v roce 2008 na podobu Evropské unie, stav připravenosti nečlenských zemí do Evropské unie a členských zemí do eurozóny. Práce je zaměřena primárně na proces hospodářské a měnové unie členských států, které přistoupily do Evropské unie až po podpisu Smlouvy o Evropské unii.

KLÍČOVÁ SLOVA

Evropská unie * Hospodářská a měnová unie * konvergenční kritéria * Kodaňská kritéria * hospodářská krize 2008 * Brexit * eurozóna * Česká republika

ANNOTATION

The diploma thesis deals with a summary of the process of economic and monetary union of the member states of the European Union, its history, present and perspective of possible future development. The diploma thesis deals with the definition of basic concepts, the process of chronological development of individual communities since 1945, which led to the creation of the European Union, the formulation of criteria for joining economic and monetary union, documentation of the impact of the economic crisis in 2008 on the European Union and the readiness status of non-member countries to the European Union and member countries to the euro area. The work is focused primarily on the process of economic and monetary union of the member states that joined the European Union after the signing of the Treaty on European Union.

KEYWORDS

European Union * Economic and Monetary Union * convergence criteria * Copenhagen criteria * economic crisis 2008 * Brexit * euro area * Czech Republic

Obsah

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	8
ÚVOD.....	10
1 ZÁKLADNÍ TEORETICKÁ METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE.....	13
1.1 Hospodářská unie.....	13
1.2 Právní základ hospodářské unie a její cíle.....	14
1.3 Měnová unie.....	15
1.4 Právní základ měnové unie a její cíle.....	16
1.5 Přínosy a negativní dopady zavedení jednotné měny.....	16
1.6 Evropská Unie.....	17
2 VÝVOJ A FORMOVÁNÍ HOSPODÁŘSKÉ A MĚNOVÉ UNIE.....	18
2.1 Přijetí Delorovy zprávy a první etapa HMU.....	22
2.2 Druhá etapa HMU.....	22
2.2.1 Maastrichtská smlouva.....	23
2.2.2 Kodaňská kritéria.....	24
2.2.3 Maastrichtská konvergenční kritéria.....	26
2.3 Třetí etapa HMU.....	30
2.4 Pakt stability a růstu.....	32
3 AKTIVITY EU V RÁMCI HMU OD LISABONSKÉ SMLOUVY.....	34
3.1 Finanční nástroje pro členské státy zasažené hospodářskou krizí.....	35
3.2 Revize Paktu stability a růstu - balíčky Sixpack a Twopack.....	37
3.3 Fiskální pakt.....	38
3.4 Zpráva čtyř předsedů.....	38
3.5 Bankovní unie.....	39
3.6 Zpráva o Dokončení evropské HMU.....	40
4 BREXIT A PERSPEKTIVA BUDOUCÍHO VÝVOJE HMU.....	42
4.1 Rezoluce Evropského parlamentu v reakci na brexit.....	43
4.2 Nová strategická agenda pro období 2019-2024.....	44
4.3 Rozpočet EU pro období 2021-2027 a Next Generation EU.....	44
4.4 Kandidátské a potencionální kandidátské země pro vstup do EU.....	45
4.5 Vyhodnocení připravenosti členských zemí EU na vstup do eurozóny..	51
4.6 Vyhodnocení připravenosti zemí EU, na které se vztahuje výjimka.....	53
4.7 Vyhodnocení připravenosti České republiky na vstup do eurozóny.....	57

ZÁVĚR.....	59
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	63

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

Acquis communautaire - Acquis - právní řád Evropské unie

COVID-19 - koronavirové onemocnění virem SARS-CoV-2

ČR - Česká republika

ECB - Evropská centrální banka

ECU – referenční měna European Currency Unit

EDIS - Evropský systém pojištění vkladů

EFSM - Evropský mechanismus finanční stabilizace

EFSF - Evropský nástroj finanční stability

EHS - Evropské hospodářské společenství

EISF - Evropská funkce investiční stabilizace

EMF – Evropský měnový fond

EMI - Evropský měnový institut

EMU – Měnová unie

EMS - Evropský měnový systém

ERM II - Evropský mechanismus směnných kurzů

ES - Evropské společenství

ESCB - Evropský systém centrálních bank

ESM - Evropský stabilizační mechanismus

ESUO - Evropské společenství uhlí a oceli

EU – Evropská unie

EURATOM - Evropské společenství pro atomovou energii

HDP - hrubý domácí produkt

HMU - hospodářská a měnová unie

JEA - Jednotný Evropský akt

Komise - Evropská komise

Kritéria – Konvergenční kritéria

NGEU – nástroj NextGenerationEU

Pakt - Pakt stability a růstu

Rada - Rada Evropské unie

SEU – Smlouva o Evropské unii

SFEU - Smlouva o fungování Evropské unie

SSM - Jednotný mechanismus dohledu

SRM - Jednotný mechanismus pro řešení krizí

Unie - Evropská unie

VFR - Víceletý finanční rámec

Západní Balkán - státy Albánie, Bosna a Hercegovina, Republika Severní Makedonie, Kosovo, Černá Hora, Srbsko

Země Beneluxu - označení pro Nizozemí, Belgie a Lucembursko

ÚVOD

V Evropě lze pozorovat první významné pokusy o integrační procesy v období po konci druhé světové války, která významně pozměnila politické poválečné uspořádání nejen v Evropě, ale na celém světě. K obnově a rozvoji hospodářství zejména v zemích západní Evropy v prvních letech po válce přispěl tzv. Marshallův plán. V průběhu let byla vytvořena různá uskupení, společenství a uzavřeny rozličné pakty, jejichž primárním cílem bylo zajištění stability, míru a bezpečnosti v Evropě. Až postupem času vrcholní evropští představitelé docházeli k myšlenkám, že by se v Evropě mohly provádět integrační procesy i v jiných oblastech, například v oblasti volného obchodu vytvořením jednotné celní unie mezi některými státy nebo společného trhu. Procesy, které začaly mezi členskými státy spoluprací primárně z důvodu bezpečnosti, postupně přecházely i do jiných sfér, přes hospodářskou sféru zaměřenou zejména na oblast zemědělství až po finanční sféru.

Bylo otázkou času, než bude vytvořeno ujednocené společenství ve snaze propojit jednotlivé sféry a odvětví. Prozatím posledním a zároveň nejvýznamnějším společenstvím je Evropská unie, v rámci které dochází k prohlubování hospodářské spolupráce a vytvoření jednotné hospodářské unie. Některé členské státy zašly ještě dále vytvořením měnové unie tzv. eurozóny, jejímž největším počinem byl přechod od národních měn k jednotné měně - euru. Evropská unie zároveň představuje jednoho z nejsilnějších ekonomických a geopolitických hráčů ve světě.

Společná měna euro byla zavedena v roce 1999 a od počátku má mnoho odpůrců na úrovni veřejnosti, odborníků až po jednotlivé členské státy reprezentované národními vládami, kteří poukazují na problematické oblasti, mimo jiné na nestejnorodý prostor, v němž se po staletí rozvíjely národy odlišně, v němž k prohlubování integračních procesů dochází.

Ve Spojených státech amerických probíhal vývoj víceméně uceleně a jednotně na celém území. Integrační proces je mnohdy připodobňován právě k integračnímu procesu Evropské unie. V evropském prostoru se nachází mnoho národů s různými kulturními, sociálními, ekonomickými a jazykovými odlišnostmi, které mohou být jednou z mnoha příčin, proč stále existují velké výhrady k dalšímu prohlubování integračních procesů hospodářské a měnové unie. Mnoho odpůrců má rovněž výhrady k přenesení pravomocí na orgány Evropské unie. Tyto orgány Evropské unie zastupují volení představitelé všech členských států Evropské unie. Jejich názory a činy ne vždy zcela korespondují s většinovými názory ve společnosti v jiných členských zemích, než v té zemi, za kterou byli zvoleni. Odlišné názory jsou způsobené zejména odlišnostmi v průběhu historického vývoje v Evropě. Jejich názory a kroky tak často ve společnosti některých členských zemí vyvolávají pouze pochybnosti o dalším prohlubování hospodářské a měnové unie.

Přes mnohé krize, kterými si musela hospodářská a měnová unie projít, její vývoj nadále probíhá a její zastánci považují její dokončení za stěžejní krok k vytvoření jakési formy politické unie se zavedením stabilního jednotného trhu a jednotné měny.

V první kapitole mé diplomové práce jsem se zaměřil na vytyčení a definování hospodářské unie, měnové unie a jejich právních ukotvení a formulování cílů hospodářské a měnové unie.

Ve druhé kapitole jsem nastínil vývoj a formování hospodářské a měnové unie, která proběhla ve třech etapách. Do druhé etapy jsem rovněž začlenil kritéria pro členství v Evropské unii – kodaňská kritéria formulovaná v roce 1993, a kritéria, které je nezbytné splnit před vstupem do třetí etapy hospodářské a měnové unie - Maastrichtská konvergenční kritéria.

Ve třetí kapitole jsem se zaměřil na aktivity Evropské unie po přijetí Lisabonské smlouvy i v reakci na důsledky celosvětové hospodářské krize v roce 2008 až do oznámení odchodu Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku z Evropské unie – tzv. brexitu.

Ve čtvrté kapitole jsem nastínil perspektivu budoucího vývoje hospodářské a měnové unie v reakci na brexit a koronavirovou pandemii covid-19. V závěru kapitoly jsem se zabýval kandidáty a potencionálními kandidáty na vstup do Evropské unie a zhodnotil připravenost členských zemí na přijetí eura, které dosud nejsou členy eurozóny.

1 ZÁKLADNÍ TEORETICKÁ METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE

Hospodářská a měnová unie představuje stupeň ekonomické integrace členských zemí EU, který navazuje na výstavbu společného (vnitřního) trhu a představuje vyústění integračního procesu. Je zároveň počinem, který předchází vytvoření politické unie.¹ Proces hospodářské a měnové unie členských zemí Evropské unie je stále velice diskutabilním a ožehavým tématem i u řady ekonomů, kteří se neshodnou na optimálním stupni vzájemné koordinace hospodářských a měnových politik a prostředků, jak požadovaný cíl dosáhnout. HMU je výsledkem postupné hospodářské integrace, není tak sama o sobě cílem jako takovým. HMU má za úkol utvářet vhodné hospodářské a měnové politiky pro provádění další integrace. Je nutné podotknout, že proces hospodářské a měnové unie stále není ukončen.

1.1 Hospodářská unie

Hospodářská unie představuje čtvrtý stupeň integrace propojení národních trhů v pětistupňové škále makroekonomické integrace. Obecně je definována fungujícím společným trhem, koordinací národních hospodářských politik s tím, že by některé sektory hospodářských politik měly být harmonizovány. Pro správné fungování společného trhu je nezbytné v řadě ekonomických oblastí národních trhů tyto trhy navzájem sblížovat – konvergovat, aby docházelo cíleně ke zvyšování efektivnosti celého procesu a aby byly splněny požadované cíle.²

¹ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 3., aktualizované, rozšířené a doplněné vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2018. ISBN 978-80-7325-450-6, str. 658.

² KUČEROVÁ, Irah. *Hospodářské politiky v kontextu vývoje Evropské unie*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1628-5, str. 52, 54

Hospodářská unie může existovat v různých podobách na základě dílčích znaků, které definují určitý stupeň vzájemné provázanosti ekonomických celků. Cihelková³ uvádí, že stupeň provázanosti je definován skutečnostmi, zda-li z vnitřního trhu byly odstraněny všechny překážky, které by bránily volnému pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu mezi jednotlivými členskými státy Evropské unie, zda-li byly vytvořeny jednotné ekonomické podmínky pro všechny členské státy Evropské unie a v neposlední řadě je třeba posoudit míru koordinace a harmonizace národních hospodářských politik členských států, nebo zda-li národní hospodářské politiky byly nahrazeny hospodářskou politikou na úrovni celého společenství.

Právě zde Fiala⁴ poukazuje na problém v případě Evropské měnové a hospodářské unie, jejíž koncepce předpokládá maximální rozměr měnové unie a pouze minimální podobu hospodářské unie, což je jedním z vysokých rizik, kdy členský stát může svým nezodpovědným ekonomickým chováním způsobit nesnáze v celé hospodářské a měnové unii.

1.2 Právní základ hospodářské unie a její cíle

Právní základ hospodářské unie není formulován pouze v jednom pramenu práva, ale zasahují do Smlouvy o Evropské unii, Smlouvy o fungování Evropské unie, mezivládních smluv, paktů, protokolů připojených ke smlouvám. Proto uvedu pouze ty nejvýznamnější. V článku 3 Smlouvy o Evropské unii SEU jsou definovány cíle Evropské unie, kterými je zejména podporovat mír, hodnoty EU a blahobyt svých obyvatel. Zároveň poskytovat svým občanům prostor svobody, bezpečnosti a práva bez vnitřních hranic, kde je zaručen volný pohyb osob. V odstavci 4 článku 3 SEU je přímo stanoven úkol pro členské státy utvářet hospodářskou a měnovou unii.

³ CIHELKOVÁ, Eva a Jaroslav JAKŠ. *Evropská integrace - Evropská unie*. V Praze: Vysoká škola ekonomická, Nakladatelství Oeconomica, 2004. ISBN 80-245-0854-0.

⁴ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 3., aktualizované, rozšířené a doplněné vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2018. ISBN 978-80-7325-450-6, str. 658.

Dalšími právními předpisy, kde je ustanovena hospodářská unie a definována hospodářská politika EU jsou články 3, 5, 119-144, 219 Smlouvy o fungování Evropské unie SFEU, na základě kterých jsou jednotlivé členské státy povinny úzce koordinovat své hospodářské politiky v rámci EU, podílet se na chodu vnitřního trhu a dodržovat vymezené společné cíle hospodářské politiky EU. Členské státy jsou povinny dodržovat základní zásady při provádění hospodářské politiky: udržovat stabilní ceny, zdravé veřejné finance a měnové podmínky a trvale udržitelná platební bilance. ⁵ Za primární úkoly hospodářské unie považují především podporu udržitelného hospodářského růstu a udržení vysoké míry zaměstnanosti.

1.3 Měnová unie

Měnová unie je příznačná tím, že národní měny členských států Evropské unie jsou neměnné a fixované s národními měnami dalších členských států ve stálých měnových kurzech, měna každého členského státu musí být neustále plně směnitelná s měnami ostatních členských států, žádná členská země nesmí zavádět ekonomické restrikce. Nepostradatelnou podmínkou je i vysoká koordinace národních hospodářských politik členských zemí nebo jejich řízení z nadnárodní úrovně. Výsledkem procesu hospodářské a měnové integrace je sjednocení všech národních měn členských států Unie pod jedinou společnou zákonnou měnu - euro. ⁶

Zatímco hospodářské unie se v současné době účastní všech 27 členských států Evropské unie, některé členské státy přistoupily k dalšímu prohlubování integrace. Těchto 19 členských států s 341 miliony obyvatel přijalo novou jednotnou zákonnou měnu euro, společně tak tvoří tzv. eurozónu. ⁷

⁵ Smlouva SEU a SFEU

⁶ CIHELKOVÁ, Eva a Jaroslav JAKŠ. *Evropská integrace - Evropská unie*. V Praze: Vysoká škola ekonomická, Nakladatelství Oeconomica, 2004. ISBN 80-245-0854-0, str. 180.

⁷https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/economic-and-monetary-union/what-economic-and-monetary-union-emu_cs

1.4 Právní základ měnové unie a její cíle

Právní základ pro měnovou unii je formulován v článku 119 – 144, 219 a 282 – 284 Smlouvy o fungování Evropské unie SFEU, Protokolu č. 4 o statutu Evropského systému centrálních bank ESCB a Evropské centrální banky ECB připojený k Lisabonské smlouvě.⁸

Hlavním cílem zavedení měnové unie je zajišťování cenové stability prostřednictvím Evropského systému centrálních bank ESCB. Tento cíl byl v červenci 2021 proti roku 2003 pozměněn a nově definován jako míra inflace ve výši 2% ve střednědobém období. Pozitivní i negativní odchylky jsou nežádoucí. Z definice střednědobého období vyplývá, že v určitém období pro přechodnou dobu může inflace překročit požadované 2 %.

1.5 Přínosy a negativní dopady zavedení jednotné měny

Členství v měnové unii přináší jak ekonomické přínosy, tak i ekonomické nevýhody. Za ekonomické přínosy můžeme považovat fakt, že jednotná měna snižuje transakční náklady finančních operací – z toho lze usuzovat, že čím je vyšší stupeň vzájemné integrace jednotlivých členských zemí, tím vyšší budou finanční přínosy. Jednotná měna zároveň zvyšuje mezinárodní cenovou transparentnost, což je patrné zejména při porovnávání cen v jedné měně. Zavedením jednotné měny jsou eliminována kurzová rizika a s tím minimalizovány náklady na jeho zajištění. Zavedení jednotné měny funguje jako pojistka pro zachování dosaženého stupně ekonomické a politické integrace za předpokladu odstranění ekonomických a politických bariér.

⁸ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/86/evropska-menova-politika>

Za nejvýznamnější ekonomické nevýhody zavedení jednotné měny můžeme považovat ztrátu nástroje měnového kurzu národních měn, který by vyrovnával dopady nabídkových a poptávkových šoků a ztrátu autonomní monetární politiky jednotlivých zemí jako nástroj, který by ovlivňoval míru inflace, vyrovnával by externí cenové a objemové šoky.⁹

1.6 Evropská Unie

V Evropské unii v současné době žije 447,7 milionu obyvatel.¹⁰ Evropskou unii je poměrně velice obtížné definovat, a její popis jednotlivých autorů se mnohdy liší již v základním pojetí. Při širším definování je možné Evropskou unii obecně chápat jako politické a ekonomické nadnárodní uskupení, jehož cílem je zlepšení spolupráce v Evropě.¹¹

Některými autory Evropská unie bývá často označována i jako unie vojenská a celní.¹² Zároveň se jedná o unii, která bývá v odborné literatuře často označována jako systém "sui generis" neboli svého druhu.¹³ Peltrám tvrdí, že útvar, kterým je Evropská unie nelze zařadit mezi klasické typy nadnárodních organizací, tedy se nejedná o mezinárodní organizaci, ani konfederaci ani federaci, ale zároveň obsahuje prvky federační i konfедераční.¹⁴ Proto byl konkrétně pro Evropskou unii definován právě čtvrtý typ, kterým je nadnárodní unie.

⁹ <https://elearning.tul.cz/mod/resource/view.php?id=146481&forceview=1>

¹⁰ https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/key-facts-and-figures/life-eu_cs

¹¹ <https://www.mvcr.cz/clanek/mezinarodni-organizace-a-vs-evropska-unie.aspx>

¹² prof. JUDr. Král Richard Ph. D., LL. M.

¹³ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 3., aktualizované, rozšířené a doplněné vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2018. ISBN 978-80-7325-450-6. (str. 15)

¹⁴ PELTRÁM, Antonín. *Evropská integrace a Česká republika*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2849-0. (str. 40-41)

2 VÝVOJ A FORMOVÁNÍ HOSPODÁŘSKÉ A MĚNOVÉ UNIE

Ačkoli se v Evropě již od dob středověku objevovaly snahy o větší provázanost jednotlivých zemí, stěžejní impulsem byla až 2. světová válka. Po této válce se v evropském prostoru vytvořilo mnoho různých uskupení a hnutí, jejichž snahou bylo vytvoření mechanismů, jež by zmírnily rivalitu národních států, které mohly představovat zdroj agrese.¹⁵ Nikdo z vítězných států nechtěl opakovat nedávnou historii po 1. světové válce, kdy státy Dohody od poražených zemí požadovaly neúměrně vysoké kompenzace, které vedly k hospodářským problémům poražených států a ke stále extrémnějším náladám ve společnosti, přičemž se nakonec promítly i do příčin 2. světové války.

Aby mohlo dojít k obnově hospodářství postižených zemí v Evropě druhou světovou válkou, začala být Evropě prosazována myšlenka na vytvoření rozsáhlého evropského trhu, od které si vrcholní představitelé jednotlivých států v západní Evropě slibovali schopnost podporovat konkurenci, stlačovat ceny a zvýšení snahy o hledání nových zdrojů a výrobních postupů a rovněž dopomoci k zajištění trvalejšího míru v Evropě.¹⁶ Významným počinem při dalším rozvoji společného evropského hospodářství byl tzv. Schumanův plán z roku 1950, jehož předmětem byla koncepce správy společného trhu s uhlím a ocelí. V Paříži v dubnu 1951 byla podepsána Smlouva o zřízení Evropského společenství uhlí a oceli ESUO, tzv. Pařížská smlouva, mezi zástupci Německa, Francie, Itálie a zeměmi Beneluxu, která vstoupila v platnost v roce 1952.¹⁷

¹⁵ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 3., aktualizované, rozšířené a doplněné vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2018. ISBN 978-80-7325-450-6 (str. 41-42)

¹⁶ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 3., aktualizované, rozšířené a doplněné vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2018. ISBN 978-80-7325-450-6 (str. 51)

¹⁷ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 3., aktualizované, rozšířené a doplněné vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2018. ISBN 978-80-7325-450-6 (str. 56)

Vzhledem k tomu, že další prohloubení evropské integrace nebylo možné realizovat v rámci stávajících organizací včetně ESUO, představitelé členských zemí ESUO pověřili tzv. Spaakův výbor, kterým bylo navrženo paralelní budování evropské organizace pro podporu a kontrolu jaderného výzkumu a společného trhu. Dne 27. března 1957 byla v Římě podepsána Smlouva o zřízení Evropského hospodářského společenství (EHS) a Smlouva o zřízení Evropského společenství pro atomovou energii (EURATOM). Těmito dvěma smlouvám se rovněž společně přezdívá Římské smlouvy podle místa podpisu. EURATOM měl tedy za úkol podporu rozvoje výzkumu, stanovení nástrojů k dosažení lepší ochrany zdraví a jaderné bezpečnosti, dohled nad jejím dodržováním a konečně společné řízení investic a nákupu materiálu ve společném trhu se štěpnými materiály.¹⁸

Klíčovým úkolem bylo vybudování společného trhu s volným „pohybem“ tzv. čtyř svobod, tedy osob, služeb, zboží a kapitálu. Smlouva o EHS předpokládala dosažení společného trhu nejrychleji do dvanácti a nejpozději do patnácti let.¹⁹ Mezi zakládající členy EHS patřila Francie, Spolková republika Německo, Itálie a státy Beneluxu. Během další etapy rozšíření do EHS v roce 1973 vstoupilo Dánsko, Irsko a Spojené království. Pro zajímavost uvádím, že Spojené království o vstup žádala již v roce 1963, avšak kvůli vetu Francie Spojené království do EHS nevstoupilo.²⁰

Ve smlouvě o EHS byly v článku 103 – 109 poprvé zmínky o koordinaci hospodářské a navazující měnové politiky prostřednictvím definovaných úkolů, ke kterým patří udržování vyrovnané platební bilance, zachování důvěry ve vlastní měnu, zajištění vysokého stupně zaměstnanosti a cenové stability.²¹

¹⁸ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 3., aktualizované, rozšířené a doplněné vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2018. ISBN 978-80-7325-450-6 (str. 71, 72)

¹⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX:11957E/TXT&from=CS>

²⁰ https://www.files.ethz.ch/isn/125401/1168_DeGaulleVeto.pdf

²¹ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 3., aktualizované, rozšířené a doplněné vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2018. ISBN 978-80-7325-450-6, str. 659.

Každá ze tří výše uvedených organizací, ESUO, EHS a EURATOM měla vlastní orgány, které přijímaly příslušná rozhodnutí. V roce 1965 byla podepsána Smlouva o zřízení společné Rady a společné Komise Evropských společenství tzv. Slučovací smlouva s platností od 1. července 1967. Jak už z názvu smlouvy vyplývá, od platnosti 1967 se organizace ESUO, EHS a EURATOM byla řízena jednou Komisí a jednou Radou. Organizace ESUO, EHS a EURATOM byly nově souhrnně nazývány jako Evropská společenství.

V prosinci 1969 byl lucemburský předseda vlády Pierr Werner pověřen, aby posoudil možnost přetvoření Evropských společenství na hospodářskou a měnovou unii. V roce 1970 byla vydána zpráva známá jako Wernerův plán, ve které byl představen návrh na vytvoření měnové unie do deseti let. Plán předpokládal zřízení Evropské centrální banky a převedení mnohých rozpočtových pravomocí na evropskou úroveň. Během procesu vytváření měnové unie měly být vzájemné kurzy členských měn postupně fixovány v úzkém flukтуаčním rozpětí. Finálním krokem by bylo provedení neodvolatelné fixace kurzů národních měn. Wernerův plán však v důsledku řady vnějších příčin nebyl naplněn a proces byl zastaven.²²

V roce 1972 se Společenství pokusilo dát měnové integraci nový impuls a vytvořilo tzv. „hada v tunelu“.²³ Had v tunelu určil flukтуаční rozpětí směnných kurzů národních měn vůči americkému dolaru na 2,25 % kolem centrální parity, tedy definoval základní kurz národní měny vůči jednotce referenční měny.²⁴ V letech 1974 až 1976 musela Itálie, Spojené království, Francie a Irsko opakovaně opustit hada z ekonomických důvodů, kdy nebyly schopny udržet smlouvené flukтуаční rozpětí. Had byl postupně s následujícími lety redukován o další členské státy, což vedlo k jeho definitivnímu úpadku.²⁵

²² <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/historie-eura/werneruv-plan>

²³ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/79/historie-hospodarske-a-menove-unie>

²⁴ <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/parita>

²⁵ <https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/1afa480f-6f35-4a79-9c30-5a577ca63c3e>

Myšlenku společné měnové politiky, na kterou odkazovala již Římská smlouva z roku 1957, se dlouhá léta nedařilo uskutečnit. Jednotlivé členské státy k této myšlence měly značné výhrady. Po několika pokusech v 70. letech, které byly vesměs neúspěšné, se v roce 1979 zrodil Evropský měnový systém EMS, jehož cílem bylo udržet měnové kurzy mezi jednotlivými členskými zeměmi ve stabilních pozicích. Systém přetrval až do roku 1999, kdy byl nahrazen Evropským mechanismem směnných kurzů ERM II. Do EMS se až na Spojené království připojilo od počátku všech osm zbývajících členských států.²⁶

V rámci EMS byla v roce 1979 vytvořena pomyslná referenční měna zvaná European Currency Unit ECU jako její základní stavební jednotka. Tento „měnový koš“ zahrnoval jednotlivé měny členských států.²⁷ Každá národní měna měla jinou váhu a byla zastoupena určitým počtem svých jednotek, kdy se v pětiletých intervalech prováděly revize těchto vah. Národní měny členských států měly omezené pásmo kolísání kurzu ve vztahu k ECU. Hodnota kolísání byla omezena maximálně na 2,25 %.²⁸

V prosinci roku 1985 se konala mezinárodní konference, na které se členské státy dohodly na znění Jednotného evropského aktu JEA. Tento dokument vstoupil v platnost 1. července 1987 a významně revidoval Římské smlouvy. Cílem JEA bylo uvést Evropská společenství do souladu s potřebami 90. let a přetvořit je na jedinou obrovskou ekonomickou jednotku. Tedy ze společného trhu vytvořit jednotný vnitřní trh bez hranic umožňující na území všech států Evropských společenství volný pohyb zboží, služeb, kapitálu a osob. Odstranění všech negativních jevů při tvorbě jednotného vnitřního trhu bylo časově rozvrženo do konce roku 1992.

²⁶ <https://www.cvce.eu/en/recherche/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/1040d119-5eba-4c7b-a850-ed254556c43c>

²⁷ KUČEROVÁ, Irah. *Evropská unie: hospodářské politiky*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 978-80-246-1212-6.

²⁸ <https://www.zavedenieura.cz/cs/vykladovy-slovnicek/e-2335#evropska-menova-jednotka-european-currency-unit-ecu>

2.1 Přijetí Delorovy zprávy a první etapa HMU

V roce 1985 byla ustanovena Komise v čele s Jacquesem Delorem, jehož přičiněním došlo k zintenzivnění procesu evropské integrace. Delors se netajil tím, že chce přistoupit v rámci integrace do další fáze ve snaze vytvořit společnou Hospodářskou a měnovou unii (HMU), na základě které by byl dokončen společný trh, který by umožnil volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu.²⁹ Delors prosazoval myšlenku politické unie, jejíž základ spatřoval v supranacionalismu. V rámci Delorovy zprávy bylo navrženo, aby k vytvoření Hospodářské a měnové unie došlo ve třech etapách.

Během první etapy mělo dojít k volnému pohybu kapitálových obchodů, k těsnější spolupráci mezi národními centrálními bankami, zlepšení hospodářské konvergence mezi jednotlivými členskými státy a volnému používání Evropské měnové jednotky. První etapa probíhala od 1. července 1990 do 31. prosince 1993, někdy se uvádí i do 31. května 1994.

2.2 Druhá etapa HMU

Druhá etapa představovala období od 1. ledna 1994, někdy se uvádí od 1. června 1994 do 31. prosince 1998. Během druhé etapy došlo dne 1. ledna 1994 ke zřízení Evropského měnového institutu (EMI) a jeho činnost byla ukončena 1. června 1998 a nahrazena Evropskou centrální bankou (ECB). Úkolem EMI podle článku 117 Smlouvy o založení Evropského společenství bylo vytvořit organizační, regulační a logistické podmínky pro připravovaný přechod ke společné měně.³⁰

²⁹ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 3., aktualizované, rozšířené a doplněné vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2018. ISBN 978-80-7325-450-6.

³⁰<https://www.zavedenieura.cz/cs/vykladovy-slovnicek/e-2335#evropsky-menovy-institut-european-monetary-institute-emi>

EMI se soustředil především na vytvoření Evropského systému centrálních bank včetně ECB a nové měny, mezi jeho další úkoly patřilo lépe koordinovat měnovou politiku v EU, posílit finanční stabilitu EU, zlepšit přeshraniční platební systémy v EU, vytvořit regulační, organizační a logistický rámec, vypracovat společnou strategii měnové politiky pro euro a připravit jednotný peněžní trh.

Dalšími úkoly bylo: zákaz úvěrování veřejného sektoru centrálními bankami, pokračovat ve zlepšení koordinace měnových politik členských států, nadále posilovat hospodářskou konvergenci mezi členskými státy, provádět postupy vedoucí k nezávislosti národních centrálních bank, který má být dokončen nejpozději ke dni zřízení Evropského systému centrálních bank (ESCB) a provádět přípravné práce pro třetí etapu.³¹

2.2.1 Maastrichtská smlouva

Dalším důležitým mezníkem při prohlubování Hospodářské a měnové unie byl rok 1992, kdy byla 7. února podepsána zástupci členských zemí Evropských společenství Smlouva o Evropské unii. Neoficiálně se smlouvě rovněž přezdívá Maastrichtská smlouva podle místa podpisu.³² Smlouva vstoupila v platnost 1. listopadu 1993. Na základě této smlouvy byly schváleny nové oblasti spolupráce členských zemí. Přestavba společenství na unii na základě Smlouvy o Evropské unii měla spočívat na třech pilířích. První pilíř měl být tvořen hospodářskou a měnovou unií, především založením Evropské ústřední banky a zavedením jednotné měny euro.³³ První pilíř plnil zároveň tzv. supranacionální neboli nadnárodní charakter, v rámci kterého členské státy přenášejí část svých pravomocí na orgány Evropské unie. První pilíř zahrnoval oblast ESUO, EHS a EURATOM.

³¹https://www.ecb.europa.eu/ecb/access_to_documents/archives/emi/html/index.cs.html

³² FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 3., aktualizované, rozšířené a doplněné vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2018. ISBN 978-80-7325-450-6., str. 137

³³ PELTRÁM, Antonín. *Evropská integrace a Česká republika*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2849-0., str. 28

Druhý pilíř představoval Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku v oblasti obrany, bezpečnosti, lidských práv a zahraničních vztahů. Druhý pilíř měl mezivládní charakter, iniciativní, rozhodovací a výkonné pravomoci zůstávají v rukou suverénních členských států. Při hlasování je vyžadována jednomyslnost rozhodnutí všech členských států. Třetí pilíř představovala Justice a vnitro. Stejně jak druhý pilíř, i tento měl mezivládní charakter. Při hlasování byla vyžadována jednomyslnost. Jeho jádrem byla policejní a soudní spolupráce v trestních věcech a spolupráce při předcházení a potírání rasismu a xenofobie.³⁴

2.2.2 Kodaňská kritéria

Po rozpadu socialistického bloku se Evropské společenství muselo pro udržení míru a stability v Evropě zaměřit i na země střední a východní Evropy. Těmto ekonomikám, které se vyznačovaly přechodem z centrálně plánované ekonomiky na ekonomiky tržní, byly Evropským společenstvím nabídnuty dohody o přidružení tzv. Eurodohody, které by umožňovaly zemím střední a východní Evropy eventuálně vstoupit do EU. V červnu 1993 se konal Summit v Kodani, na kterém byly definovány podmínky, tzv. kodaňská kritéria" pro přijetí nových členů do Evropské unie. V roce 1995 byla kodaňská kritéria potvrzena a rozšířena.

Jedním z faktorů definování nových přístupových podmínek byla obava, že státy střední a východní Evropy nebudou připraveny obstát v konkurenčním prostředí Evropské unie, zároveň by jejich nepřipravenost mohla poškodit či ohrozit další integrační procesy Evropské unie.³⁵

Kodaňská kritéria se dělí na tři hlavní zájmové oblasti - politická kritéria, ekonomická kritéria, účinné provádění *acquis communautaire* (právních pravidel Evropské unie) a schopnost převzít závazky plynoucí ze členství v Evropské unii.

³⁴ <https://www.businessinfo.cz/navody/pilire-a-politiky-evropske-unie/>

³⁵ KUČEROVÁ, Irah. *Evropská unie: hospodářské politiky*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 978-80-246-1212-6, str. 42

Kromě těchto kritérií si sama Evropská unie vyhrazuje právo rozhodnout, kdy kandidátská země splnila výše uvedená kritéria a kdy je Evropská unie při zachování dynamicky evropské integrace přijmout nového člena.³⁶ Status kandidátské země, který uděluje Evropská rada na základě doporučení Evropské komise, automaticky neznamená právo vstupu do Evropské unie. Evropská komise posoudí žádost s ohledem na plnění kodaňských kritérií, přičemž následně Evropská rada rozhodne o zahájení přístupových jednání s kandidátskou zemí.³⁷

Politická kritéria se zaměřují na stabilitu institucí zaručující demokracii, právní stát, dodržování lidských práv, respektování ochrany menšin.

Ekonomická kritéria hodnotí fungování tržního hospodářství a schopnost vyrovnat se s konkurencí a tržním tlakem v Evropské unii. Třetí oblast, provádění *Acquis communautaire*, představuje účinné provádění závazného souboru společných práv a povinností členských států Evropské unie schopnost převzít závazky vyplývající z členství. Vzhledem k zaměření mé práce se budu blíže zabývat druhou oblastí zahrnující ekonomická kritéria.³⁸

Předpokladem pro splnění kodaňské ekonomického kritéria je existence fungující tržní ekonomiky, kterou představují následující podmínky:

- rovnováha mezi poptávkou a nabídkou, která je výsledkem volného působení tržních sil
- neexistence významných překážek vstupu na trh a odchodu z trhu
- fungující právní systém včetně regulace vlastnických práv, jehož zákony a smluvní závazky jsou vynutitelné
- udržitelnost veřejných financí, makroekonomická stabilita je dosažena
- existence široké shody o základech hospodářské politiky
- dostatečně rozvinutý finanční sektor, který je schopen přetvářet úspory v investice

³⁶https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/glossary/accession-criteria_en

³⁷https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/glossary/candidate-countries_en

³⁸https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/glossary/accession-criteria_en

- je k dispozici dostatečné množství lidského a fyzického kapitálu, za přiměřené ceny
- posuzování míry, do jaké vládní zásahy ovlivňují konkurenceschopnost prostřednictvím obchodní politiky, politiku hospodářské soutěže aj.
- posuzování míry a tempa integrace v oblasti zahraničního obchodu do EU, které země dosáhne před rozšířením
- podíl malých firem ³⁹

Dle Kučerové ⁴⁰ tak byly poprvé členskými zeměmi dopředu formulovány jasné požadavky pro země ucházející se o členství.

2.2.3 Maastrichtská konvergenční kritéria

Mezi podmínky pro členství v Evropské unii kromě tzv. kodaňských kritérií, patří i perspektiva přijetí eura jako národní měny. V případě vstupu do třetí etapy hospodářské a měnové unie HMU je nezbytné, aby členský stát plnil tzv. Maastrichtská konvergenční kritéria uvedená v ustanovení v čl. 140 odst. 1 s odkazem na Protokol č. 12 o postupu při nadměrném schodku a Protokolu č. 13 o kritériích konvergence a Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU). Plnění těchto kritérií je nezbytné pro sladění ekonomických ukazatelů členských států eurozóny. Jedná se o ochranu měny přistupujícího státu i celé eurozóny.

³⁹ HOBZA, Alexandr. *Evropská unie a hospodářské reformy*. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-122-2., str. 252

⁴⁰KUČEROVÁ, Irah. *Evropská unie: hospodářské politiky*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 978-80-246-1212-6., str. 42

Mezi tato kritéria patří: 1. dosažení vysokého stupně cenové stability patrného z míry inflace, která se blíží míře inflace nejvýše tří členských států, jež dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků, 2. dlouhodobě udržitelný stav veřejných financí patrný ze stavu veřejných rozpočtů nevykazujících nadměrný schodek ve smyslu, 3. dodržování flukтуаčního rozpětí stanoveného mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému po dobu alespoň dvou let, aniž by došlo k devalvaci vůči eur, 4. stálost konvergence dosažené členským státem, na který se vztahuje výjimka, a jeho účasti v mechanismu směnných kurzů, která se odráží v úrovních dlouhodobých úrokových sazeb.

1. Kritérium cenové stability znamená, že členský stát vykazuje dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace měřenou v průběhu jednoho roku před provedeným šetřením, jež nepřekračuje o více než 1,5 procentního bodu míru inflace nejvýše tří členských států, které v oblasti cenové stability dosáhly nejlepších výsledků.⁴¹

2. Kritérium stavu veřejných financí, jak je uvedeno v čl. 140 odst. 1 druhé odrážce uvedené smlouvy, znamená, že v době šetření se na členský stát nevztahuje rozhodnutí Rady podle čl. 126 odst. 6 uvedené smlouvy o existenci nadměrného schodku - dle článku 1 protokol č. 12 se jedná o 60 % pro poměr veřejného dluhu k hrubému domácímu produktu v tržních cenách a zároveň 3 % pro poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu v tržních cenách. Předpokládalo se zároveň, že roční nominální růst HDP se bude pohybovat okolo 5%. Je nezbytné podotknout, že vzhledem k hospodářské krizi v roce 2008 se v následujících letech předpokládá nominálního růstu HDP neuskutečnil.

⁴¹<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN#page=235>, čl. 1

Proto v roce 2011 byla definice kritéria vývoje dluhu nařízením Rady EU č. 177/2011 upravena tak, že pokud je dluh vyšší jak 60% a pokud zároveň nebylo za poslední tři roky dosaženo cíle meziročního snížení dluhu alespoň o 1/20 objemu dluhu převyšujícího 60% prahovou hodnotu, členský stát dodržuje uvedené kritérium.⁴²

3. Třetím kritériem dodržování normálního flukтуаčního rozpětí stanoveného mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému (ERM II) se rozumí, že členský stát alespoň po dobu posledních dvou let před šetřením dodržoval flukтуаční rozpětí stanovené mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému, aniž by byl směnný kurz vystaven silným tlakům. Členský stát nesmí v tomto období z vlastního podnětu devalvovat dvoustranný střední kurz své měny vůči euru. (čl. 3 Protokolu č. 13 SFEU). Směnný kurz členského státu může kolísat vůči euru ve stanovených mezích. Měna členského státu se vůči euru může pohybovat v rozmezí $\pm 15\%$ centrálního kurzu.

V současné době jsou tři evropské měny zahrnuty do ERM II. Jedná se o dánskou korunu, bulharský lev a chorvatskou kunu, přičemž bulharský lev i chorvatská kuna byla do ERM II zahrnuta až v červenci 2020. Za to dánská koruna byla do ERM II zahrnuta již 1.1.1999. V případě dánské koruny je centrální parita vázána úzkým flukтуаčním pásmem pouze $\pm 2,5\%$ vůči euru.⁴³ Dánská koruna má zároveň přiznanou trvalou výjimku pro zavedení eura.⁴⁴

4. Čtvrtým kritériem je kritérium konvergence úrokových sazeb, které znamená, aby v průběhu jednoho roku před šetřením průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba členského státu nepřekračovala o více než 2 procentní body úrokovou sazbu nejvýše tří členských států, které dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků.

⁴² https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR16_10/SR_EDP_CS.pdf, str. 46

⁴³ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/introducing-euro/adoption-fixed-euro-conversion-rate/erm-ii-eus-exchange-rate-mechanism_cs

⁴⁴ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 3., aktualizované, rozšířené a doplněné vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2018. ISBN 978-80-7325-450-6, str. 139

Úrokové sazby se zjišťují na základě dlouhodobých státních dluhopisů nebo srovnatelných cenných papírů, s přihlédnutím k rozdílnému vymezení pojmů v jednotlivých členských státech.⁴⁵

Smlouva o fungování EU kromě čtyř výše uvedených konvergenčních kritérií definovala i podmínku nezávislosti národních centrálních bank a členů jejich rozhodovacích orgánů⁴⁶ a podmínku slučitelnosti vnitrostátních právních předpisů se stávajícími právními předpisy EU.⁴⁷

Plnění těchto kritérií je dle Smlouvy o fungování Evropské unie pravidelně hodnoceno Komisí a Evropskou centrální bankou, která vydává tzv. konvergenční zprávy a to v dvouletých intervalech pro všechny země s dočasnou výjimkou ze zavedení eura nebo mimořádně, pokud o to požádá některý z uchazečských států.⁴⁸

Při vypracovávání konvergenční zprávy ECB a Evropská komise jsou povinny dodržet několik zásad:

a) kritéria konvergence jsou uplatňována striktně, aby bylo zajištěno, že do eurozóny vstoupí pouze ty členské státy, jejichž vstup neohrozí hospodářskou stabilitu jak celé eurozóny, tak i samotného členského státu

b) jednotlivá kritéria nemají stanovenou žádnou hierarchii, musí být proto splněna všechna bez rozdílu

c) kritéria konvergence musí být splněna na základě skutečných údajů

d) hodnocení kritérií konvergence musí být konzistentní, transparentní a srozumitelné⁴⁹

⁴⁵https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni-vztahy/hospodarska-a-menova-politika-v-eu/-kriteria-konvergence/

⁴⁶ čl. 130 Smlouvy o fungování Evropské unie

⁴⁷ čl. 131 Smlouvy o fungování Evropské unie

⁴⁸<https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/narodni-plan-zavedeni-eura/procedura-prijeti-eura>

⁴⁹<https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/narodni-plan-zavedeni-eura/procedura-prijeti-eura>

e) udržitelnost konvergence je nutné posuzovat nejen k okamžiku šetření, ale z dlouhodobého hlediska⁵⁰

2.3 Třetí etapa HMU

V rámci třetí etapy datované od 1. ledna 1999 byly stanoveny následující úkoly:

- pevně stanovit směnné kurzy,
- zavést euro,
- provádění jednotné měnové politiky Evropským systémem centrálních bank, přistoupit k mechanismu směnných kurzů uvnitř Evropské unie (ERM II),
- nabýt účinnosti Paktu růstu a stability, jejichž cílem bylo zajistit, aby členské země EU usilovaly o zdravé veřejné finance a koordinovaly svojí rozpočtovou politiku.⁵¹

Již v květnu 1998 bylo na základě splnění konvergenčních kritérií z března 1998 orgány EU rozhodnuto, které země se zapojí do třetí etapy HMU. Pro splnění kritérií bylo nutné splnit kritérium cenové stability. Požadovaná hodnota inflace byla stanovena do hodnoty 2,7 %. Tuto podmínku nesplnilo pouze Řecko. Hodnota Kritéria cenové stability na základě výsledků tří členských států, které dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků (průměrné míry inflace), byla stanovena 1,2 %. Limitní hodnota pro splnění byla stanovena na 2,7 %.

⁵⁰<https://www.ecb.europa.eu/pub/convergence/html/ecb.cr202006~9fefc8d4c0.cs.html>

⁵¹https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/stability-and-growth-pact_en

Řecko rovněž jako jediný členský stát nesplnilo kritérium konvergence úrokových sazeb. Hodnota kritéria konvergence úrokových sazeb byla na základě výsledků tří členských států, které dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků, stanovena na 5,8 %. Limitní hodnota pro splnění byla stanovena na 7,8%.

V případě kritéria stavu veřejných financí, kdy bylo jednotlivými členskými státy nezbytné, aby poměr schodku poměr plánovaného a skutečného schodku veřejných financí k HDP nepřesáhl považované 3 %. Podmínku opět nesplnilo pouze Řecko. V případě poměru veřejného dluhu k HDP jednotlivých členských států, jehož referenční hodnota byla 60%, je nutné konstatovat, že až na Lucembursko, Francii a Finsko, žádný jiný členský stát uvedené kritérium nesplnil. Proto byl navržen kompromis, že se podíl veřejného dluhu musí snižovat. Po této úlevě všechny členské státy kritérium splnily. Řecko nesplnilo ani kritérium dodržování normálního flukтуаčního rozpětí stanoveného mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému (ERM II).⁵²

Do třetí etapy HMU rozhodnutím Rady ke dni 1. ledna 1999 vstoupilo 11 členských zemí na základě splnění konvergenčních kritérií, Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko a Španělsko. Čtyři další členské země, mezi které patřilo Spojené království, Dánsko, Švédsko a Řecko, do třetí fáze HMU nevstoupily. Řecko nesplnilo konvergenční kritéria. Ostatní tři uvedené členské státy neprojevíly politickou vůli vstoupit do třetí fáze HMU. O členských státech, které se neúčastnily třetí fáze HMU se dle Smlouvy o ES řadí do skupiny států, na "které se vztahuje výjimka".

V případě Spojené království a Dánska je třeba podotknout, že uvedené státy splnily všechny podmínky pro vstup do třetí fáze HMU. V případě Dánska bylo vyhlášeno referendum, ve kterém většina hlasujících Dánů v poměru 53,1 % ku 46,9 % vyslovila pro neúčast ve třetí etapě HMU.⁵³

⁵² CIHELKOVÁ, Eva a Jaroslav JAKŠ. *Evropská integrace - Evropská unie*. V Praze: Vysoká škola ekonomická, Nakladatelství Oeconomica, 2004. ISBN 80-245-0854-0, str. 182

⁵³ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ, ed. *Evropská referenda*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-051-9. (str. 74)

Zároveň byla ke dni 1. ledna 1999 ustanovena nová měna euro, prozatím ve virtuální podobě při bezhotovostním platebním styku, kdy nahradilo v rámci třífázového procesu pomyslnou referenční měnu ECU a to v poměru 1:1.⁵⁴ V rámci jeho zavádění bylo stanoveno tříleté přechodné období, než bylo do oběhu zavedeno hotovostní euro.

Již v roce 1995 byl vybrán název pro společnou měnu - euro, v roce 1996 byly zavedeny nominální hodnoty euro bankovek a mincí. Jednalo se o bankovky v nominální hodnotě 5, 10, 20, 50, 100 a 500 euro a mince v nominální hodnotě 1, 2, 5, 10, 20, 50 centů a 1, 2 eura, byla rovněž stanovena podoba symbolu eura a grafická podoba bankovek.⁵⁵

2.4 Pakt stability a růstu

V červnu 1997 byl na zasedání Evropské rady v Amsterdamu schválen Pakt stability a růstu, na základě kterého by byla zodpovědná rozpočtová politika zajišťována trvale i po získání členství v eurozóně a ne jen v souvislosti s plněním maastrichtskými konvergenčními kritérii při usilování o vstup. Zejména starší členské státy se totiž obávaly, že bez efektivního nástroje pro dohled nad fiskálními politikami národních vlád může dojít k nezodpovědnému chování nejen nových členských zemí, zejména dosahování vysokých rozpočtových deficitů a vysokým veřejným zadlužením, následkem čehož by mohla být ohrožena stabilita eura a došlo by ke stanovení vysokým úrokovým sazbám a k vysoké inflaci.⁵⁶

⁵⁴ KUČEROVÁ, Irah. *Evropská unie: hospodářské politiky*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 978-80-246-1212-6, str. 205

⁵⁵ <https://www.moneta.cz/bankovky-a-mince/euro>

⁵⁶ HOBZA, Alexandr. *Evropská unie a hospodářské reformy*. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-122-2, str. 202

Dle národního koordinátora pro zavedení eura v ČR prof. Ing. Oldřicha Dědka, CSc. lze z právního hlediska Pakt chápat jako technické upřesnění ustanovení Maastrichtské smlouvy, které zakazuje rovněž členským státům EU hospodařit s nadměrnými rozpočtovými schodky. Jako nástroj koordinace národních fiskálních politik je proto obecně závazný pro všechny členy EU, nikoli jen pro členy eurozóny. Některá jeho opatření, zejména v oblasti sankcí, se nicméně vztahují pouze na členy eurozóny.

Koordinovat dodržování fiskální politiky členských států lze dvěma typy prostředků - preventivními a nápravnými (neboli sankčními). Účelem preventivní větve, která vešla v platnost v roce 1999 je dbát na to, aby členské země sledovaly udržitelnou fiskální politiku a předcházely vzniku nadměrných vládních deficitů překračující referenční hodnotu 3 % a vládní dluh překračující referenční hodnotu 60%. Současně je k plnění referenčních hodnot akceptovatelné, pokud se k referenčním hodnotám členský stát blíží uspokojivým tempem.⁵⁷

Každý členský stát EU musí v pravidelných intervalech do měsíce dubna Evropské komisi předložit národní program reforem, v případě zemí eurozóny dále tříletý rozpočtový plán, tzv. program stability. Členské země EU, které nejsou součástí eurozóny, předkládají tříletý rozpočtový plán, tzv. konvergenční program. V programech členské státy EU popisují, jak chtějí zamezit výkyvům makroekonomické rovnováhy.⁵⁸

Nápravná větev, jejíž pravidla vstoupila v platnost v roce 2005, obsahuje postupy pro případ, kdy členská země sleduje dlouhodobě neudržitelnou fiskální politiku. V takovém případě je s členským státem zahájena procedura při nadměrném schodku. Jedním z opatření nápravné větve je mimo jiné požadavek, aby členský stát vytvořil neúročený depozit ve výši 0,2 - 0,5 HDP.⁵⁹

⁵⁷ <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/pakt-stability-a-rustu>

⁵⁸ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/european-semester-timeline/national-reform-programmes-and-stability-or-convergence-programmes_cs

⁵⁹ <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/pakt-stability-a-rustu>

3 AKTIVITY EU V RÁMCI HMU OD LISABONSKÉ SMLOUVY

Dne 13. prosince 2007 byla v Lisabonu podepsána Reformní smlouva, později nazývána Lisabonská. Jejím přijetím byl uzavřen několikaletý proces vyjednávání o institucionálních otázkách, které měly zefektivnit instituce a fungování Evropské unie. Lisabonská smlouva pozměnila Smlouvu o založení Evropského společenství a Smlouvu o Evropské unii. Obsahově úzce navázala na neúspěšnou Smlouvu o Ústavě pro Evropu, která byla v roce 2005 odmítnuta referendy v Nizozemsku a Francii.⁶⁰

Lisabonská smlouva byla v průběhu roku 2008 a 2009 postupně schválena národními parlamenty jednotlivých členských států. Česká republika se jako poslední členská země připojila k ratifikaci Lisabonské smlouvy k 3. lednu 2009, kdy tehdejší prezident České republiky smlouvu podepsal. Smlouva nabyla platnosti dne 1. prosince 2009.

Hlavními změnami v hospodářské a měnové politice bylo, že:

- země mimo eurozónu jsou vyloučeny z hlasování týkající se hlavních směrů hospodářských politik eurozóny a při rozhodování o nadměrném deficitu členských zemí eurozóny
- v rámci hospodářské a měnové politiky hlasuje Rada Evropské unie kvalifikovanou většinou ve značném počtu případů i tam, kde se doposud vyžadovala jednomyslnost. Naopak jednomyslnost byla ponechána pro změnu Protokolu o nadměrném deficitu nebo pro změnu Protokolu o kritériích konvergence.
- Evropská komise získala významnější postavení při dohledu nad rozpočtovou politikou. Komise již nemusí dávat Radě Evropské unie pouze doporučení, sama může nově podávat návrhy, které Rada Evropské unie může měnit pouze jednomyslně.⁶¹

⁶⁰ <https://www.zavedenieura.cz/cs/vykladovy-slovnicek/l-2340>

⁶¹ https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni-vztahy/lisabonska-smlouva-a-ceska-narodni-banka/

Nově byl ustanoven neformální orgán tzv. Euroskupina, v jehož rámci jednají ministři z členských států eurozóny o záležitostech souvisejících se společnými povinnostmi jejich zemí ve vztahu k euru.⁶²

Lisabonská smlouva mimo jiné nově stanoví, že:

- členské státy eurozóny mohou být v mezinárodních finančních institucích a na konferencích zatupování jednotně
- Lisabonská smlouva zavádí nový pojem Eurosystem, který zahrnuje Evropskou centrální banku a centrální banky členských států, jejichž měnou je euro.
- v části Lisabonské smlouvy Přejídná ustanovení týkající se členských států, na které se vztahuje výjimka, je v článku 116a formulován výčet ustanovení, která se nepoužijí pro členské státy EU, které nejsou členem eurozóny⁶³

3.1 Finanční nástroje pro členské státy zasažené hospodářskou krizí

V roce 2007 se ve Spojených státech amerických začaly objevovat první náznaky finanční krize, za jejíž pozdější příčiny je považováno poskytování levných úvěrů, nízké úrokové sazby, půjčování finančních prostředků i osobám, u nichž hrozilo riziko, že nebudou moci splácet. Za zlomový okamžik odstartování finanční krize je považován pád americké banky Lehman Brothers v roce 2008. Vzhledem ke globální provázanosti finančního sektoru se do finančních problémů dostaly i evropské banky.

⁶² <https://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/eurogroup/how-the-eurogroup-works/>

⁶³ https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni-vztahy/lisabonska-smlouva-a-ceska-narodni-banka/

Původně krize bankovního sektoru se postupně projevila ve všech ekonomických oblastech, mimo jiné se v EU projevila zejména v oblasti dluhové krize veřejných financí členských států Unie.⁶⁴ Pro obnovu hospodářského růstu členských států EU bylo evropskými institucemi ve spolupráci s členskými státy vytvořeno několik finančních nástrojů a dalších postupů jak se s následky hospodářské krize vypořádat.

Finanční nástroje tak představují způsob, jak účinně využívat zdroje politiky soudržnosti na podporu strategií Evropské unie při provádění hospodářské a měnové politiky. Finanční nástroje poskytují investiční podporu prostřednictvím půjček, záruk nebo vlastního kapitálu. Kromě peněžních prostředků mohou být tyto mechanismy kombinovány s nepeněžní podporou, jakou je například technická pomoc. Cílem využívání finančních nástrojů je primárně zefektivnit a učinit financování politiky soudržnosti účinnějším a udržitelnějším. Navíc užití zdroje jsou následně spláceny. Můžou tak být po splacení využívány opakovaně pro další členské státy EU.⁶⁵

Ve stále pokračující finanční krizi byl v roce 2010 dohodou členských zemí EU vytvořen nařízením Rady (EU) č. 407/2010 dočasný **Evropský mechanismus finanční stabilizace EFSM**, který umožňoval Evropské komisi získávat finanční prostředky o objemu do 60 mld. eur. Tyto finanční prostředky v době existence mechanismu čerpalo Irsko ve výši 22,5 mld. eur a Portugalsko ve výši 26 mld. eur.

Členskými státy eurozóny byl vytvořen dočasný **Evropský nástroj finanční stability EFSF**, který poskytoval finanční pomoc dalším zemím eurozóny ohroženým hospodářskou krizí. EFSF umožnilo efektivně zapůjčit částku 440 mld. eur.

⁶⁴ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 3., aktualizované, rozšířené a doplněné vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2018. ISBN 978-80-7325-450-6, str. 707

⁶⁵ https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/what/glossary/f/financial-instruments

Finanční prostředky z EFSF využilo Irsko ve výši 17,7 mld. eur, Portugalsko ve výši 26 mld. eur, Řecko ve výši 145 mld. eur a 100 mld. Španělsko.⁶⁶

Evropský stabilizační mechanismus finanční pomoci ESM pro země eurozóny nahradil EFSM a EFSF. Byl založen mezivládní Smlouvou o zřízení ESM v roce 2012 jako nadnárodní instituce, která disponuje kapitálem ve výši 700 mld. eur, z toho 80 mld. představuje již uložený kapitál, dalších 620 mld. představuje příslibený kapitál členských zemí eurozóny. Finanční pomoc je poskytována pouze tehdy, je-li nezbytná pro zajištění stability eurozóny jako celku a členů ESM. Irsko, Portugalsko, Řecko a v roce 2013 Kypr využily nástroj poskytnutého úvěru v rámci makroekonomického ozdravného programu, Španělsko naproti tomu využilo úvěr na nepřímou rekapitalizaci bank. Nezbytnou podmínkou pro poskytnutí úvěrů je dodržování dohodnutých podmínek pro hospodářské reformy žadatelské země. Monitorování dodržování podmínek má na starost ESM, ECB a Mezinárodní měnový fond.⁶⁷

3.2 Revize Paktu stability a růstu - balíčky Sixpack a Twopack

V důsledku hospodářské krize, na základě které se projevilo, že některé členské státy eurozóny nerespektují svým ekonomickým chováním Pakt o stabilitě a růstu, došlo v roce 2011 k jeho úpravě pomocí dvojice balíčků nařízení a směrnic tzv. balíček sixpack a twopack.

⁶⁶<https://www.zavedenieura.cz/cs/vykladovy-slovnicek/e-2335#evropsky-nastroj-financni-stability-european-financial-stability-facility-efsf>

⁶⁷ <https://www.esm.europa.eu/assistance/lending-toolkit>

Jeho obsahem směrodatného pro všechny členské státy EU bylo zvýšit dohled nad fiskálními a hospodářskými politikami, posílit dohled nad jednotlivými zeměmi, zavést postup při makroekonomické nerovnováze a umožnit finančně sankcionovat nedodržení těchto nařízení a směrnic až do výše 0,5 % HDP. V případě sankcí se tento instrument vztahuje pouze na členské země eurozóny.⁶⁸

3.3 Fiskální pakt

Smlouva o stabilitě, koordinaci a řízení v hospodářské a měnové unii neboli fiskální pakt je úmluva, která navazovala na Pakt stability a růstu, a která byla představiteli členských států EU, výjimkou Spojeného království a České republiky, schválena 2. března 2012. Předmětem smlouvy je zlepšení koordinace a konvergence hospodářské politiky a posílit rozpočtovou oblast eurozóny. Významnou změnou bylo závazné pravidlo vyrovnaného rozpočtu, které má být implementováno do národních právních předpisů. Fiskální pravidlo se rovněž považuje za dodržené, pokud deficit nepřekročí hodnotu 0,5 % HDP a zároveň splní střednědobý cíl.⁶⁹ Česká republika jako poslední členský stát přistoupila k fiskálnímu paktu v roce 2019.⁷⁰

3.4 Zpráva čtyř předsedů

V červnu 2012 byla zveřejněna tzv. zpráva čtyř předsedů, kterou představil předseda Evropské rady Herman Van Rompuy. Meritem věci bylo představit návrh na změnu institucionální struktury eurozóny k posílení její soudržnosti, v němž stanovila harmonogram pro přijetí jednotlivých opatření pro posílení fiskální integrace, koordinaci hospodářských politik členských států.

⁶⁸ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 3., aktualizované, rozšířené a doplněné vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2018. ISBN 978-80-7325-450-6, str. 713 - 715

⁶⁹ https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/mb201203_focus12.en.pdf

⁷⁰ <https://www.novinky.cz/ekonomika/clanek/zeman-podepsal-pristoupeni-k-fiskalnimu-paktu-40273393>

Součástí vypracované zprávy byl i vznik bankovní unie. Představitelé jednotlivých členských států se však neshodli na konkrétnějších obrysech užší integrace v rozpočtové oblasti.⁷¹

3.5 Bankovní unie

Během hospodářské krize v roce 2008 došlo i ke krizi v bankovním sektoru, která měla vliv na finanční stabilitu členských států. V červnu 2012 byl proto vypracován plán, který by zajistil a posílil bankovní sektor. Tím byl zahájen proces budování bankovní unie tvořeného třemi pilíři.⁷² Bankovní unie zjednodušeně řečeno představuje systém bankovního dohledu a řešení krizí bank na unijní úrovni, který je podřízen celoevropským pravidlům. Smyslem bankovní unie je zaručit spolehlivost bankovního odvětví v zemích eurozóny a celé EU a předcházet tomu, aby k záchraně bank v úpadku musely být užity finanční prostředky daňových poplatníků.⁷³

Prvním pilířem bankovní unie je jednotný mechanismus dohledu SSM, který představuje nadnárodní strukturu EU pro bankovní dohled. Dohled nad finančními institucemi vykonává ECB ve spolupráci s vnitrostátními orgány dohledu. Jednotný mechanismus pro řešení krizí SRM představuje druhý pilíř. SRM tvoří systém zaměřený na účinné a efektivní řešení krizí finančních institucí, které nejsou životaschopné. Druhý pilíř zahrnuje Jednotný fond pro řešení krizí, jehož finanční prostředky mají být užity v případě krizové situace života neschopné banky. Třetí pilíř představuje Evropský systém pojištění vkladů EDIS. Jeho cílem je zajistit větší a jednotnější pojistné krytí pro všechny menší vkladatele v bankovní unii bez ohledu na umístění banky.

⁷¹ <https://euroskop.cz/evropska-unie/eurozona/historie-eurozony/vznik-bankovni-unie/>

⁷² FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 3., aktualizované, rozšířené a doplněné vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2018. ISBN 978-80-7325-450-6, str. 718

⁷³ ŠMEJKAL, Václav, Olga FRANCOVÁ, Michael KOHAJDA, et al. *Evropská unie po brexitu: právně-institucionální budoucnost evropské integrace*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 9788075980984, str. 382

Základní složkou bankovní unie je jednotný soubor pravidel, který je tvořen souborem právních předpisů, které jsou uplatňovány na všechny finanční instituce a zajišťují tak rovné podmínky v celé Evropské unii. Cílem je zajistit, aby regulace bank v jednotlivých zemích Evropské unie probíhala za stejných podmínek a nedošlo tak k narušování jednotného trhu a zajistila se finanční stabilita celé Evropské unie.

Bankovní unie byla spuštěna v roce 2014 a proces doposud nebyl ukončen. Mezi členy bankovní unie automaticky spadají všichni členové eurozóny. Navíc se k bankovní unii připojily 1. října 2020 Chorvatsko a Bulharsko. Mimo bankovní unii se v současné době nachází šest členských zemí EU - Maďarsko, Polsko, ČR, Rumunsko, Švédsko a Dánsko. Kromě Rumunska se ani u jednoho ze zbývajících států neočekává, že by se k bankovní unii v dohledné době připojil.⁷⁴

3.6 Zpráva o Dokončení evropské HMU

V roce 2015 byl tzv. pěti předsedy zveřejněn dokument Dokončení evropské hospodářské a měnové unie. Jeho autory byl předseda Evropské komise a Evropské rady, předseda Euroskupiny, předseda ECB a předseda Evropského parlamentu. Tento dokument byl vydán jako předloha pro vypracování konkrétních návrhů pro reformy, jejichž cílem je dosáhnout postupně ve třech etapách skutečné hospodářské, finanční, fiskální a politické unie v rámci EU a to do roku 2025. Podle vyjádření ve vypracované zprávě HMU nefunguje a je proto ji třeba významně reformovat.⁷⁵

Zpráva pro realizaci stanovila tři dílčí fáze pro dokončení HMU. Jednotlivé fáze se zatím nedaří plnit z důvodu politických neshod, nebyly tak provedeny nezbytné změny v zakládajících smlouvách SEU a SFEU.

⁷⁴ <https://euroskop.cz/2021/07/20/bankovni-unie/>

⁷⁵ <https://euroskop.cz/2015/08/24/co-prinese-zprava-peti-predsedu-analyza-euroskopu/>

V prosinci 2017 byla vydána Evropskou Komisí série legislativních návrhů a dalších iniciativ v oblasti hospodářské a měnové unie pod společným názvem „Další kroky k dokončení HMU: plán“.

Součástí série byly čtyři významné nové institucionální kroky, z nichž byla patrná snaha prohlubovat další hospodářskou a měnovou integraci. Evropská komise navrhla zřízení Evropského měnového fondu, navrhla začlenit obsah Fiskálního paktu do právního rámce EU, zmiňuje evropského ministra hospodářství a financí a zmiňuje nové rozpočtové nástroje pro stabilní eurozónu v rámci Evropské unie. Evropský měnový fond EMF by měl nahradit stávající ESM. Na rozdíl od ESM, který je samostatnou finanční institucí mimo unijní struktury, Evropský měnový fond by byl plně začleněn do unijních předpisů. EMF by měl mít významně rozšířený mandát oproti stávajícímu ESM. Institut ministra hospodářství a financí EU by podle Evropské komise přispěl ke zjednodušení řídicího rámce EU a k posílení tvorby hospodářské politiky. Ministr hospodářství a financí EU by měl silný mandát jako jediný zástupce hospodářských fiskálních zájmů celé Evropské unie a eurozóny.⁷⁶

Za potencionální rozpočtový nástroj, který byl Evropskou komisí představen, lze zmínit Evropskou funkci investiční stabilizace EISF, který by byl dalším záchranným systémem pro členské státy eurozóny nebo členské státy účastníci se ERM II ve finančních potížích. EISF by finanční prostředky členskému státu bezúročně zapůjčil.⁷⁷

Ani jednoho z výše zmíněných institutů však doposud nebylo neplněno. Můžeme tak prozatím učinit závěr, že požadované a navrhované reformní kroky Evropskou komisí a Evropským parlamentem s podporou některých členských států k dokončení HMU se prozatím odkládají na neurčito i důsledku pandemie COVID-19.

⁷⁶ BŘICHÁČEK, Tomáš. *Unie ve stínu brexitu*. Praha: Institut Václava Klause, 2020. Publikace (Institut Václava Klause). ISBN 978-80-7542-068-8, str. 177 - 179

⁷⁷[https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-new-boost-for-jobs-growth-and-investment/file-mff-european-investment-stabilisation-function-\(eif\)](https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-new-boost-for-jobs-growth-and-investment/file-mff-european-investment-stabilisation-function-(eif))

4 BREXIT A PERSPEKTIVA BUDOUCÍHO VÝVOJE HMU

Spojené království představovalo před odchodem z Evropské unie druhou hospodářsky nejvýkonnější zemi Evropské unie a zároveň třetí největší co do počtu obyvatel po Německu a Francii. Spojené království vstoupilo do Evropského hospodářského společenství v roce 1973, tedy až 16 let po jeho založení.⁷⁸

Tento zdrženlivý přístup spolu s všeobecnou skepsí k rozvoji supranacionálního charakteru Společenství a britskými opt-outy formovaly v minulosti křehký vztah mezi Spojeným královstvím a Evropskou unií. Odchod Spojeného království z EU představuje zásadní zlom v dějinách evropské integrace.⁷⁹ Bylo to poprvé, kdy nějaký členský stát opustil Evropskou unii.

Dne 23. června 2016 uspořádalo Spojené království referendum o dalším setrvání v Evropské unii. Výsledek byl pro evropské představitele velkým a nemilým překvapením, když se 51,9 % voličů vyslovilo pro opuštění Evropské unie a to při volební účasti 72,2 %. Považuji za nutné zmínit, že proti setrvání hlasovali zejména voliči v Anglii. Ve Skotsku a v Severním Irsku převládaly u voličů postoje setrvání v Evropské unii.⁸⁰

Na základě výsledků referenda Spojené království dne 29. března 2017 oznámilo Evropské radě, že hodlá vystoupit z Evropské unie na základě článku 50 Smlouvy o Evropské unii. Následně byla aktivována dvouletá lhůta pro vyjednávání, která nakonec musela být prodloužena. Spojené království vystoupilo z Evropské unie ke dni 31. ledna 2020. Od února 2020 vstoupilo Spojené království do tzv. přechodného období pro zavedení dohod o vzájemném obchodu a spolupráci.

⁷⁸ <https://www.bloomberg.com/quicktake/will-uk-leave-eu>

⁷⁹ ŠMEJKAL, Václav, Olga FRANCOVÁ, Michael KOHAJDA, et al. *Evropská unie po brexitu: právně-institucionální budoucnost evropské integrace*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 9788075980984, str. 372-373

⁸⁰ <https://www.bloomberg.com/quicktake/will-uk-leave-eu>

Konečná podoba dohod byla po třech prodloužení přechodné doby schválena v prosinci 2020. Dne 1. ledna 2021 skončilo přechodné období, zároveň vešla v platnost dohoda o vzájemném obchodu a spolupráci.⁸¹

4.1 Rezoluce Evropského parlamentu v reakci na brexit

V reakci na odchod Spojeného království vydal v únoru 2017 Evropský parlament tři rezoluce, v nichž nastínil náměty na řadu reforem institucí Evropské unie s posílením jejich pravomocí, omezení případů jednomyslného hlasování členských států, rušení výjimek (opt-outů) z primárního práva jednotlivých členských států a jiné. Dle námětů by měla být Hospodářská a měnová unie prohloubena a to co nejdříve. Evropský parlament poukazoval na:

- reformu společné fiskální a hospodářské politiky, která by měla spadat do sdílené pravomoci Evropské Unie a členských států
- vytvoření rozpočtové kapacity pro země eurozóny za účelem zvýšení finanční stability
- vznik ministerstva financí Evropské unie, v jehož čele by stál ministr financí EU.
- přeměnu Evropského mechanismus stability na Evropský měnový fond s jasně definovaným mandátem pro poskytování a získávání úvěrů
- přijetí tzv. konvergenčního kodexu jako právního předpisu, který by stanovil rámec koordinace hospodářské politiky v nových oblastech např. v oblasti daní, trhu práce, investic a produktivity
- dokončení bankovní unie a unie kapitálových trhů⁸²

⁸¹ <https://eur-lex.europa.eu/content/news/Brexit-UK-withdrawal-from-the-eu.html>

⁸² BŘICHÁČEK, Tomáš. *Unie ve stínu brexitu*. Praha: Institut Václava Klause, 2020. Publikace (Institut Václava Klause). ISBN 978-80-7542-068-8, str. 33-35

4.2 Nová strategická agenda pro období 2019-2024

Evropská rada představila v roce 2019 po volbách do Evropského parlamentu novou strategii na období v letech 2019 až 2024, ve které se zaměřila na čtyři prioritní oblasti v reakci na globální výzvy a příležitosti současnosti. Mezi čtyři oblasti Evropská rada zahrнула ochranu občanů a svobod, budování silné a dynamické hospodářské základny, budování klimaticky neutrální, ekologické, spravedlivé a sociální Evropy a prosazování evropských zájmů a hodnot ve světě. V rámci budování silné a dynamické hospodářské základny Evropská rada představila plán na prohloubení hospodářské a měnové unie v reakci na případné budoucí ekonomické otřesy, dokončení bankovní a kapitálové unie a posílit mezinárodní úlohu eura. V rámci klimaticky neutrální a ekologické Evropy představitelé jednotlivých členských států souhlasili s tzv. zelenou dohodou pro Evropu. Předmětem této dohody byla transformace ekonomiky, která účinně využívá zdroje a životní prostředí v Evropě, bojuje proti změnám klimatu a závazek na uhlíkově neutrální Evropskou unii do roku 2050.⁸³

4.3 Rozpočet EU pro období 2021-2027 a Next Generation EU

V reakci na celosvětovou pandemii COVID-19 v důsledku které došlo k výraznému propadu ekonomik v jednotlivých členských státech celé Evropské unie. 17. prosince 2020 přijala Evropská rada se souhlasem Evropského parlamentu nařízení, kterým stanovila dlouhodobý rozpočet Evropské unie pro členské státy ve výši 1074,3 miliard eur v cenách z roku 2018. Víceletý finanční rámec VFR pro období let 2021 – 2027 bude více zaměřen na financování ekologické a digitální transformace, politiky soudržnosti a společnou zemědělskou politiku vedoucí k hospodářskému oživení Evropské unie. Téměř než dvě třetiny z 1074,3 miliard eur výdajů budou určeny pro oblasti soudržnosti, odolnosti a hodnoty a na přírodní zdroje a životní prostředí.

⁸³ <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2019/06/20/a-new-strategic-agenda-2019-2024/>

Finančními zdroji pro plnění VFR jsou cla, příspěvky založené na dani z přidané hodnoty a příspěvky členských států.⁸⁴ Od 1. ledna 2021 byl zaveden nový zdroj příjmů do rozpočtu EU, kterým je příspěvek za nerecyklované plastové obalové odpady. Očekává se, že tento nový zdroj příjmů povzbudí členské státy ke snížení množství obalových odpadů.⁸⁵

Kromě dlouhodobého rozpočtu VFR byl vytvořen dočasný nástroj na oživení Evropy NextGenerationEU NGEU v letech 2021 - 2023. NGEU představuje finanční nástroj v hodnotě 750 miliard eur v cenách z roku 2018, který má pomoci napravit bezprostřední hospodářské a sociální škody způsobené pandemií covidu-19. Zároveň má dopomoci tomu, že učinit Evropskou unii ekologičtější, digitálnější, odolnější a flexibilnější vůči současným i budoucím výzvám. Zhruba 700 miliard eur z balíčku v cenách z roku 2018 by mělo být vynaloženo na podporu oživení a odolnosti členských zemí EU. Aby členská země získala prostředky z nástroje NextGenerationEU, musí Evropské komisi předložit jednoznačné plány na podporu oživení a odolnosti včetně toho, jak budou finanční prostředky vynaloženy.⁸⁶

4.4 Kandidátské a potencionální kandidátské země pro vstup do EU

Přistoupit k Evropské unii může kterákoli evropská země, která respektuje demokratické hodnoty Evropské unie a která je bude nadále prosazovat. V současné době je členem EU 27 členských států. Kromě zakládajících členských států, kterými byly Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemí a Spolková republika Německo, v roce 1973 přistoupilo do Evropských společenství Spojené království, Dánsko a Irsko. V roce 1981 došlo ke druhému rozšíření o Řecko. V roce 1986 bylo dokončeno „jižní rozšíření“ přijetím Španělska a Portugalska. V rámci třetího rozšíření v roce 1995 bylo do EU přijato Rakousko, Švédsko a Finsko.

⁸⁴ <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/the-eu-budget/long-term-eu-budget-2021-2027/>

⁸⁵ https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/revenue/own-resources/plastics-own-resource_en

⁸⁶ <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/the-eu-budget/long-term-eu-budget-2021-2027/>

V roce 2004 došlo k rozšíření o 10 států, kdy do EU přistoupily i první státy bývalého Východního bloku. V roce 2004 přistoupila Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko. V roce 2007 se EU rozšířila o Rumunsko a Bulharsko. Posledním přistoupivším státem se v roce 2013 stalo Chorvatsko. Na konci roku 2020 z EU vystoupilo Spojené království.⁸⁷ Jak již bylo řečeno v předchozích kapitolách, kandidátské země před vstupem do EU musí splnit tzv. kodaňská kritéria. Navíc v případě zemí Západního Balkánu byly v rámci tzv. procesu stabilizace a přidružení stanoveny dodatečné podmínky pro členství, mezi které patří regionální spolupráce a dobré sousedské vztahy.⁸⁸

V souvislosti s rozpadem Jugoslávie v zemích Západního Balkánu proběhlo mnoho válečných konfliktů a etnických čistek, jejichž důsledky jsou patrné dodnes a některé chudší regiony se s následky ani přes finanční pomoc zejména Západní Evropy doposud nevypořádaly. I v dnešní době přetrvávají spory o dílčí území mezi jednotlivými státy Balkánu.

Proces stabilizace a přidružení představuje politiku Evropské unie vůči uvedeným zemím, který usiluje o stabilizaci regionu s vyhlídkou na budoucí členství kandidátských zemí a potencionálních kandidátů. Evropská unie poskytuje finanční prostředky na posílení demokratických principů a právního státu, rozvoj tržního hospodářství a uvádění vnitřních právních předpisů s aquis Evropské unie prostřednictvím nástroje předvstupní pomoci III pro období roku 2021 až 2027.

⁸⁷ <https://euroskop.cz/evropska-unie/historie-eu/zakladni-data-o-eu/>

⁸⁸ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/conditions-membership_en

Mezi kandidátské země patří Albánie, Černá Hora, Severní Makedonie, Srbsko a Turecko.⁸⁹ Za potenciální kandidátské země jsou v současné době považovány Bosna a Hercegovina a Kosovo. Potenciální kandidátské země představují země, které mohou požádat o členství v EU a které splňují základní podmínky členství. Jakmile požádají o vstup do Evropské unie a žádost je oficiálně přijata, stávají se kandidátskou zemí. Za potenciální kandidátskou zemi se považuje ta země, které dosud nejsou oficiálně uznány jako kandidáti, ale jsou již považovány za potenciální kandidáty na členství v EU.⁹⁰

Albánie byla označena za potenciálního kandidáta na zasedání Evropské rady v Soluni již v roce 2003. V roce 2009 podala Albánie oficiální žádost o členství v Evropské unii. K žádosti se vyjádřila Evropská komise, která ve svém stanovisku formulovala klíčové priority, které musí Albánie splnit ještě před zahájením přístupových jednání. V roce 2014 získala Albánie status kandidátské země Evropské unie. V dubnu roku 2018 doporučila Evropská komise zahájit bezpodmínečná přístupová jednání s Albánií. Až v březnu 2020 Rada Evropské unie rozhodla o zahájení přístupových jednání. Rada Evropské unie v rozhodnutí uvedla, že Albánie musí dále pokračovat v rozvoji tržního hospodářství, zajistit transparentní financování politických stran, posilování boji proti korupci a organizovanému zločinu a pokračovat v procesu acquis Evropské unie.⁹¹

Evropská komise v říjnu 2021 vydala zprávu o souladu albánských vnitrostátních předpisů s acquis Evropské unie, které posuzovala v jednatřiceti dílčích oblastech od bezpečnosti, právo, finance až po životní prostředí. Ve zprávě je Evropskou komisí konstatován mírný pokrok ve většině oblastí, prozatím nedostatečný pro vstup do Evropské unie.⁹²

⁸⁹ https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/stabilisation_association_process.html?locale=cs

⁹⁰ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/glossary/potential-candidate-countries_cs

⁹¹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7002-2020-INIT/en/pdf>

⁹² Albania Report 2021, European Commission

Černá Hora je od vyhlášení nezávislosti černohorským parlamentem v roce 2006 suverénním státem. Již po necelých dvou letech v roce 2008 Černá Hora podala žádost o členství v Evropské unii. V roce 2010 vydala Evropská komise k žádosti České Hory kladné stanovisko, zároveň jí ale vytyčila klíčové priority, kterými se musí Černá Hora zabývat předtím, než budou jednání vůbec zahájena. Rada Evropské unie udělila Černé Hoře v témže roce status kandidátské země. Přístupová jednání byla zahájena 29. června 2012. V průběhu dalších let bylo orgány EU vytyčeno 33 klíčových kapitol, o nichž je třeba jednat, a které musí v souladu s Acquis communautaire. V současné době jsou uzavřeny pouze tři z nich.⁹³ Ačkoli Černá Hora není členem EU ani eurozóny, rozhodla se již v roce 2002 jednostranně zavést euro jako národní měnu.⁹⁴

Severní Makedonie byla stejně jako Albánie v roce 2003 označena za potencionálního kandidáta na členství v Evropské unii. V březnu 2004 Severní Makedonie požádala o členství v EU a Rada Evropské unie jí v prosinci 2005 přidělila status kandidátské země. V říjnu 2009 Evropská komise poprvé doporučuje zahájit přístupová jednání se Severní Makedonií. Rada Evropské unie se rozhodla zahájit přístupová jednání se Severní Makedonií až po provedení naléhavých reforem ze strany Severní Makedonie dne 26. března 2020. Pro vyjednávání mezi EU a Severní Makedonií bylo Acquis communautaire rozčleněno do 35 kapitol. Samotné jednání o nich však doposud nebylo zahájeno.⁹⁵

⁹³https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/negotiations-status/montenegro_en

⁹⁴ <https://emerging-europe.com/news/will-montenegro-have-to-drop-the-euro-to-join-the-eu/>

⁹⁵https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/negotiations-status/north-macedonia_en

Srbsko bylo označeno za potencionálního kandidáta na členství v EU v roce 2003. Dne 22. prosince 2009 Srbsko oficiálně požádalo o členství v EU, přičemž v březnu roku 2012 byl Srbsku udělen status kandidátské země Evropské Unie. Po dvou letech v roce 2014 se konala 1. mezivládní konference mezi Evropskou unií a Srbskem. Evropskou unií v případě Srbska bylo vytyčeno 34 kategorií nezbytných pro přijetí Acquis communautaire Evropské unie, z nichž byly jednáním uzavřeny prozatím pouze dvě.⁹⁶

Turecko je stát rozkládající se převážně na poloostrově Malá Asie populací přesahující 83 milionů obyvatel, jehož nevelká část se nachází na Evropském kontinentu. Již v roce 1987 požádalo Turecko o vstup do Evropského hospodářského společenství. Od té doby byla zahájena jednání mezi Tureckem a Evropskou unií, jehož výsledkem bylo s účinností k 1. lednu 1996 uzavření vzájemné celní unie. V roce 1999 bylo orgány Evropské unie konstatováno, že je Turecko způsobilé ke vstupu do Evropské unie, zároveň bylo prohlášeno za kandidátskou zemi pro vstup do EU. Dne 3. října 2005 byly zahájeny přístupové rozhovory o členství Turecka v EU. Evropskou unií bylo pro vstup Turecka do EU vytyčeno 33 kategorií nezbytných pro přijetí Acquis communautaire Evropské unie. Kromě těchto kategorií byl k dohodě o přidružení připojen dodatkový protokol, s jehož některými požadavky Turecko nesouhlasí. V případě, že Turecko nebude akceptovat dodatkový protokol, nebude otevřeno 8 dílčích kapitol. Sporem je zejména kyperská otázka, jehož severní část je od roku 1974 okupována Tureckem. Další kapitoly jako volný pohyb zboží, finanční služby, zemědělství, rybolov a aj. byly v prosinci 2006 zmrazeny na neurčito.

⁹⁶https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/negotiations-status/serbia_en

Turecko je však zároveň klíčovým strategickým partnerem Evropské unie v otázkách migrace, bezpečnosti, boji proti terorismu a hospodářství. V roce 2016 proběhl v Turecku neúspěšný státní převrat, v jehož důsledku výrazněji dochází k opouštění demokratických principů, záruk právního státu a základních práv. V reakci na nastalou situaci, byly Radou Evropské unie v červnu 2018 s Tureckem fakticky zmrazeny přístupové rozhovory.⁹⁷ Turecko se navíc potýká s neustálým přílivem uprchlíků, zejména z Blízkého východu a s vysokou inflací, která v lednu 2022 vystoupila na 48,7 %.⁹⁸ Turecko trpí dalšími vnitřními problémy, kterým je například kurdská otázka. Někteří představitelé národních vlád (za Českou republiku předseda vlády Petr Fiala) vidí v přistoupení Turecka do EU významné bezpečnostní riziko.⁹⁹

Bosna a Hercegovina byla v roce 2003 označena za potencionálního kandidáta na členství v EU. Dne 1. června 2015 vstoupila v platnost Dohoda o stabilizaci a přidružení. Bosna a Hercegovina zažádala v únoru 2016 o členství v Evropské unii. Evropská komise přijala k žádosti Bosny o členství v EU stanovisko, v němž stanovila priority, které země musí plnit před zahájením přistoupení k EU. Stanovisko zahrnuje zejména nutnost hlubokých reforem v oblasti demokracie, právního státu, základních práv a reformy veřejné správy. Problém také představuje nacionalistické a separatistické tendence jednotlivých etnik.¹⁰⁰

⁹⁷https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/negotiations-status/turkey_en

⁹⁸ https://www.irozhlas.cz/ekonomika/turecko-vysoka-inflace-rust_2202030942_zuj

⁹⁹ FIALA, Petr. *Rozum a odvaha: jak čelit současným výzvám a krizím Evropy*. Brno: Barrister & Principal, 2017. ISBN 978-80-7485-131-5, str. 49-50

¹⁰⁰https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/negotiations-status/bosnia-and-hercegovina_en

Kosovo dne 18. února 2008 vyhlásilo nezávislost na Srbsku, avšak ze členských států Evropské unie nezávislost Kosova doposud neuznalo Španělsko, Slovensko, Rumunsko a Kypr.¹⁰¹ V roce 2009 Evropská komise označuje Kosovo za potencionální kandidátskou zemi pro vstup do Evropské unie s odůvodněním, že Kosovo naplňuje svou evropskou perspektivu. Dne 1. dubna 2016 vstoupila v platnost Dohoda o stabilizaci a přidružení mezi EU a Kosovem. Evropská unie stejně jako v případě dalších zemí Západního Balkánu usiluje o stabilizaci tohoto regionu.¹⁰²

4.5 Vyhodnocení připravenosti členských zemí EU na vstup do eurozóny

Konvergenční zpráva Evropské Komise a Evropské centrální banky se vydává podle čl. 140 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie nejméně jednou za dva roky nebo na žádost členského státu, na který se vztahuje výjimka. Státem, na který se vztahuje výjimka, se rozumí členský stát, který zatím nesplnil podmínky nezbytné pro přijetí jednotné měny eura. Jednotnou měnu euro od jeho účetního zavedení v roce 1999 užívalo 11 členských zemí jmenovitě Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko a Španělsko. V roce 2001 se do měnové unie zapojilo Řecko. V roce 2007 do měnové unie přistoupil první stát bývalého Východního bloku, Slovinsko. V roce 2008 se členem eurozóny staly Kypr a Malta, o rok později přistoupilo Slovensko. Posledními členskými státy EU, které vstoupily do eurozóny, byly Pobaltské země, v roce 2011 Estonsko, 2014 Lotyšsko a 2015 Litva. Od roku 2015 se počet členských států eurozóny ustálil na 19 státech.¹⁰³

V pravidelných konvergenčních zprávách se posuzuje slučitelnost právních předpisů jednotlivých členských států včetně statutů národních centrálních bank, ESCB a ECB.

¹⁰¹<https://euractiv.cz/section/budoucnost-eu/linksdossier/evropska-unie-srbsko-a-kosovo-000068/>

¹⁰²https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/negotiations-status/kosovo_cs

¹⁰³ <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/clenske-staty-eurozony>

Dále se posuzuje, zda-li bylo v daném členském státě dosaženo vysokého stupně udržitelné konvergence na základě splnění kritérií konvergence a zohlednění dalších dílčích faktorů. Konvergenční zpráva od roku 2016 se týká sedmi členských zemí, na které se vztahuje výjimka: Bulharsko, Česká republika, Maďarsko, Polsko, Rumunsko a Švédsko.

Zvláštním případem je situace Dánska, které si vyjednalo při vstupu do Evropské unie výjimky tzv. opt-outy.¹⁰⁴ Jednalo se o výjimky, že se Dánsko nezúčastní třetího stadia HMU, nebude se podílet na obranné dimenzi Společné zahraniční a bezpečnostní politiky a nebude vázáno povinnostmi vyplývající z občanství EU.

Podmínka neúčasti ve třetím stadiu HMU mimo jiné znamenala, že Dánsko nebude vázáno pravidly hospodářské politiky a jednotné měny, zachová si své pravomoci v oblasti měnové politiky, zachová si schopnost provádět své vlastní politiky týkající se rozdělování příjmu a sociálního zabezpečení. Naproti tomu se Dánsko zavázalo, že se bude plně účastnit druhé etapy hospodářské a měnové unie a bude se nadále účastnit spolupráce v oblasti stability směnných kurzů ERM II. Národní měna (dánská koruna) může kolísat v pásmu $\pm 2,25\%$ vůči centrální parity eura.¹⁰⁵

Dánsko tak na základě výjimek upravených v Protokolu o určitých ustanoveních týkajících se Dánska a Protokolu o Dánsku, které byly připojeny ke Smlouvě o ES, nevstoupilo v roce 1999 do třetí etapy hospodářské a měnové unie. Rovněž veřejnost v Dánsku se dlouhodobě bránila proti zavedení společné měny. Přesto předseda dánské vlády vyhlásil na 28. září 2000 referendum, ve kterém se při volební účasti 87,8 % většina voličů v poměru 53,1% ku 46,9 % vyslovila pro neúčast na společné měně.¹⁰⁶

¹⁰⁴ Konvergenční zpráva Evropské komise 2020

¹⁰⁵ <https://eur-lex.europa.eu/summary/EN/I25061>

¹⁰⁶ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ, ed. *Evropská referenda*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-051-9., str. 72-74

4.6 Vyhodnocení připravenosti zemí EU, na které se vztahuje výjimka

V případě **Bulharska** na základě posouzení slučitelnosti právních předpisů z konvergenčních zpráv 2016, 2018 a 2020 vyplývá, že nejsou zcela slučitelné se Smlouvami a se statutem ESCB a ECB. Za jednotlivá období nebyly zaznamenány dílčí posuny mimo jiné v zajištění nezávislosti centrální banky a zákazu měnového financování.

Kritérium cenové stability Bulharsko při posuzování v letech 2016 a 2018 splňovalo. Ve sledovaném období od roku 2018 do 2020 však docházelo k častému kolísání míry inflace v důsledku cen energií. Ačkoli se dle zprávy Evropské komise očekávalo, že v roce 2020 a 2021 průměrná míra inflace klesne, z důvodu světové pandemie nemoci COVID-19 a rostoucím cenám energií v celé Evropě, průměrná míra inflace od léta 2021 strmě roste. V lednu 2022 dosáhla průměrné hodnoty 9,1 %.¹⁰⁷ Kritérium stavu veřejných financí Bulharsko dlouhodobě plní, kdy schodek veřejných financí nepřevyšuje 3% HDP.

Poměr hrubého veřejného dluhu k HDP byl nejvýše ve sledovaném období v roce 2016 s hodnotou přes 29 %. Ve druhém pololetí roku 2021 poměr dosahoval 24,9 % HDP.¹⁰⁸ Bulharsko dne 10 července 2020 vstoupilo do Evropského mechanismu směnných kurzů ERM II, jehož dvouleté setrvání v něm je nezbytné pro splnění dalšího konvergenčního kritéria.¹⁰⁹

Chorvatsko dlouhodobě usiluje o přijetí společné měny eura. Od jeho přijetí si slibuje zvýšení investic a finančních prostředků z oblasti cestovního ruchu, který je významným zdrojem chorvatských příjmů. Při posuzování slučitelnosti vnitrostátních právních předpisů Chorvatka s právními předpisy EU Evropská komise a ECB konstatovaly jejich vzájemnou slučitelnost. Inflace Chorvatka od roku 2018 do roku 2020 nepřesáhla 2%.

¹⁰⁷ <https://tradingeconomics.com/bulgaria/inflation-cpi>

¹⁰⁸ <https://tradingeconomics.com/bulgaria/government-debt-to-gdp>

¹⁰⁹ Konvergenční zpráva Evropské komise, 2016, 2018, 2020

Stejně jako v ostatních zemích Evropské unie v roce 2021 došlo k rapidnímu nárůstu průměrné míry inflace, kdy ve třetím čtvrtletí roku 2021 dosáhla hodnoty 5,5 %.¹¹⁰ Saldo stavu veřejných financí v roce 2018 a 2019 bylo mírně v přebytku v hodně 0,2% HDP, resp. 0,4 % HDP. V roce 2020 však vzhledem nemoci COVID-19 deficit veřejných financí stoupl na 7,4 % HDP. Veřejný dluh narostl ze 71 % HDP v roce 2019 na 87,3 % HDP v roce 2020.¹¹¹ Evropská komise zvažila negativní okolnosti, zejména pandemii způsobenou nemocí COVID-19, a kontaktovala, že se v případě Chorvatska jedná o krátkodobé výkyvy a v celkovém hodnocení kritérium stavu veřejných financí přesto splňuje. Dne 10. července 2020 Chorvatsko zároveň s Bulharskem vstoupilo do Evropského mechanismu směnných kurzů ERM II.¹¹²

V Maďarsku dle výzkumu společností Barometr by až 69% Maďarů přijalo jednotnou měnu euro, což představuje druhou nejvyšší podporu, po Rumunsku, v rámci zemí EU, na které se vztahuje výjimka. Přesto dlouhodobě nedochází k žádnému pokroku v plnění podmínek pro společnou měnu. Podporovatelé jednotné měny kritizují maďarskou vládu z chybějící politické vůle splnit podmínky pro přijetí eura. Poukazují na neslučitelnost vnitrostátních právních předpisů s právními předpisy EU.¹¹³

V případě plnění konvergenčních kritérií Maďarsko neplní kritérium cenové stability, kdy od roku 2017 překračuje stanovenou referenční hodnotu. Jako v okolních zemích v důsledku pandemie COVID-19 a rostoucích cen energií průměrná míra inflace stoupá, přičemž v lednu 2022 dosahovala hodnoty 7,9 %.¹¹⁴ Maďarsko se neúčastní ERM II. Současná maďarská vláda se staví k brzkému vstupu do ERM II skepticky. Naproti tomu maďarská opozice by do ERM II ráda vstoupila co nejdříve, kdy si dala za cíl splnit všechna konvergenční kritéria do roku 2026.

¹¹⁰ <https://tradingeconomics.com/croatia/inflation-cpi>

¹¹¹ <https://countryeconomy.com/national-debt/croatia>

¹¹² Konvergenční zpráva Evropské komise 2016,2018,2020

¹¹³ <https://www.napi.hu/magyar-gazdasag/eurot-akarnak-a-magyarok-eleguk-van-a-forint-gyengulesebol.744252.html>

¹¹⁴ <https://tradingeconomics.com/hungary/inflation-cpi>

V případě Maďarska bude zavedení eura nakonec zřejmě politickým rozhodnutím. Nezbyvá než vyčkat na rozložení politických sil po maďarských parlamentních volbách v dubnu 2022.¹¹⁵

Polsko představuje s 312 tisíci čtverečními kilometry největší středoevropský stát s více jak 38,7 miliony obyvatel¹¹⁶, jehož hrubý domácí produkt činí v roce 2020 594,2 miliard amerických dolarů, což je téměř třikrát více než HDP České republiky.¹¹⁷ Stejně jako v případě Maďarska se i současná polská vláda staví odmítavě k přijetí jednotné měny. Polská centrální banka se současným vedením plně souhlasí s prozatímním odmítavým postojem k jednotné měně z obavy, že po přijetí eura dojde k dramatickému omezení růstu polské ekonomiky.¹¹⁸

I vzhledem k nevíli vládních představitelů tak polské právní předpisy doposud nejsou slučitelné s právními předpisy Evropské unie zejména v oblasti nezávislosti centrální banky, zákazu měnového financování a začlenění centrální banky do ESCB v době přijetí eura. Dle konvergenční zprávy Evropské komise z roku 2020 Polsko nesplňuje kritérium cenové stability, kdy průměrná míra inflace výrazně překročuje referenční hodnotu. Stejně jako v dalších zemích Evropské unie průměrná míra inflace v lednu 2022 vystoupala na 8,6 %.¹¹⁹ Polská národní měna zlotý se neúčastní Evropského mechanismu směnných kurzů ERM II. Dle konvergenční zprávy Evropské komise z roku 2020 Polsko splňuje kritérium stavu veřejných financí i s ohledem na důsledky pandemie COVIDu-19.¹²⁰

¹¹⁵ <https://www.napi.hu/magyar-gazdasag/euro-bevezetes-elemzok-csanyi-sandor-mnb-matolcsy-erm-ii-forint-felzarkozas.733971.html>

¹¹⁶ KUČEROVÁ, Irah. *Střední Evropa: komparace vývoje středoevropských států*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3067-0, str. 101

¹¹⁷ <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=PL>

¹¹⁸ <https://www.reuters.com/article/poland-eurozone-glapinski-idUSL5N22Y2V6>

¹¹⁹ <https://notesfrompoland.com/2022/01/07/inflation-reaches-8-6-in-poland-after-sixth-consecutive-monthly-rise/>

¹²⁰ Konvergenční zpráva Evropské komise 2020

V Rumunsku podle výzkumu provedeného v roce 2021 je až 75% rumunské veřejnosti pro přijetí jednotné měny, což je nejvyšší podíl v zemích, na které se vztahuje výjimka ze zavedení jednotné měny. Zároveň rumunská vláda usiluje o vstup do eurozóny co nejdříve. Je si však zároveň vědoma nepřipravenosti rumunského hospodářství a institucí na přijetí jednotné měny. Dle vyjádření rumunského ministra financí by Rumunsko mohlo vstoupit do eurozóny v letech 2027 až 2028.¹²¹ V současné době podle vydané konvergenční zprávy z roku 2020 vydané Evropskou komisí Rumunsko nespĺňuje ani jedno z konvergenčních kritérií. Zároveň vnitrostátní právní předpisy odporují článku 131 Smlouvy o fungování Evropské unie.¹²²

Švédsko je ve vztahu ke vstupu do Hospodářské a měnové unie HMU ve velmi specifické situaci. Švédsko si na rozdíl od Dánska a v minulosti Spojeného království nevytulo výjimku opt-out o vstupu do Hospodářské a měnové unie. Je tak proto po splnění všech konvergenčních kritérií jednotnou měnu povinno přijmout. Švédsko jednoduše nevstoupilo do Evropského mechanismu směnných kurzů ERM II, díky čemuž nemůže splnit podmínku dvouleté účasti v tomto mechanismu.¹²³ Švédsko do současné doby nespĺnilo podmínku slučitelnosti vnitrostátních právních předpisů s povinnostmi stanovenými v článku 131 Smlouvy o fungování Evropské unie.¹²⁴ Vzhledem množství odpůrců eura švédská vláda naplánovala na rok 2003 referendum o vstupu do Hospodářské a měnové unie. Referendum se konalo 14. září 2003. Proti přijetí jednotné měny euro hlasovalo při 82,6% účasti 55,9 % voličů. Tím se potvrdila dlouhodobá euroskeptická nálada švédské veřejnosti. Švédská vláda prohlásila, že se bude výsledkem referenda řídit a nebude usilovat to vstup do eurozóny, přičemž opakování referenda není v následujících letech aktuální.¹²⁵ Švédsko si tak stále zachovává svoji národní měnu švédskou korunu.

¹²¹<https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/rumunsko-posouva-plan-zavedeni-eura-na-rok-2027/r~1af366be72ae11eb9f15ac1f6b220ee8/>

¹²² Konvergenční zpráva Evropské komise 2020

¹²³ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ, ed. *Evropská referenda*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-051-9, str. 106-107

¹²⁴ Konvergenční zpráva Evropské komise 2020

¹²⁵ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ, ed. *Evropská referenda*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-051-9, str. 108, 110

4.7 Vyhodnocení připravenosti České republiky na vstup do eurozóny

Vláda České republiky v původním dokumentu Strategie přistoupení České republiky k eurozóně z roku 2003 stanovila jako nejbližší možný termín vstupu České republiky do eurozóny rok 2009-2010. Termín však nebyl naplněn a přijetí jednotné měny se tak posouvá na popud Ministerstva financí a České národní banky do blíže nespecifikovaného období.¹²⁶

Vláda České republiky v roce 2006 rozhodla při přijetí eura o použití metody jednorázového přechodu na euro nazývané "Velký třesk". Její podstatou je zavedení bezhotovostního a hotovostního eura ke stejnému datu.¹²⁷ Zároveň je nutné podotknout, že jednotlivé parlamentní strany se k přijetí eura jako jednotné měny staví diametrálně odlišně. Hnutí ANO, koalice Spolu, hnutí SPD se staví negativně k přijetí eura. Koalice Pirátů a Starostů považuje za rozumné a výhodné v aktuálním volebním období vstoupit alespoň do Evropského mechanismu směnných kurzů ERM II.¹²⁸

Současný předseda vlády prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D., LL.M. ve své knize Na konci bezstarostnosti uvádí, že Občanská demokratická strana se nechce vzdát české koruny a bezhlavě přijmout euro¹²⁹ a zároveň se bezhlavě podílet na problémech a zárukách eurozóny z vlastního rozpočtu miliardovými částkami.¹³⁰ Dle předsedy vlády Fialy je pro nás euro prozatím nevýhodné a jeho přijetí nás vystaví problémům eurozóny, zbavíme se možnosti mít vlastní měnovou politiku, omezíme pravomoci ve fiskální politice, ale pozitiva nebudou žádná.¹³¹ Je tak velmi nepravděpodobné, že během současného volebního období dojde k jakémukoli posunu České republiky k jednotné měně euro.

¹²⁶ <https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Euro-dotazy-verejnosti-k-zavedeni-eura-v-Ceske-republice>

¹²⁷ <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/narodni-plan-zavedeni-eura/scenar-prijeti-eura>

¹²⁸ <https://www.penize.cz/ekonomika/429270-mame-prijmout-euro-konec-koruny-podle-politiku>

¹²⁹ FIALA, Petr. Na konci bezstarostnosti: co nechceme slyšet o Evropě, národních zájmech a zahraniční politice. Brno: Barrister & Principal, 2015. ISBN 978-80-7485-038-7, str. 85

¹³⁰ FIALA, Petr. Na konci bezstarostnosti: co nechceme slyšet o Evropě, národních zájmech a zahraniční politice. Brno: Barrister & Principal, 2015. ISBN 978-80-7485-038-7, str. 86

¹³¹ FIALA, Petr. Na konci bezstarostnosti: co nechceme slyšet o Evropě, národních zájmech a zahraniční politice. Brno: Barrister & Principal, 2015. ISBN 978-80-7485-038-7, str. 90

I v případě České republiky je pravidelně vydávána Konvergenční zpráva Evropské komise a Evropské centrální banky. Z Konvergenční zprávy pro rok 2020 vyplynulo, že po posouzení slučitelnosti právních předpisů a plnění konvergenčních kritérií s přihlédnutím k dalším relevantním faktorům ze strany Evropské komise, Česká republika nesplňuje podmínky pro přijetí eura. Česká republika kromě slučitelnosti právních předpisů s povinností podle článku 131 Smlouvy o fungování Evropské unie, nesplňuje kritérium cenové stability. Průměrná míra inflace činila od března 2019 do března 2020 2,9%, což bylo vysoko nad referenční hodnotou. Zejména v souvislosti růstem cen energií v lednu 2022 vzrostla průměrná míra inflace na hodnotu 9,9 %, tedy nejvíce od července 1998.¹³²

V Konvergenční zprávě pro rok 2020 Evropská komise předpokládala, že v roce 2021 bude schodek veřejných financí dosahovat 4 % HDP, ve skutečnosti schodek dosáhl hodnoty 7,2 % HDP.¹³³ Poměr veřejného dluhu vůči HDP v roce 2019 činil 30% HDP, v roce 2020 již 37,7% HDP. V roce 2021 poměr dluhu stoupl na 43,3 %.¹³⁴

I přes schodek veřejných financí vyššímu jak 3% vůči HDP, Evropská komise konstatovala, že pro období do jara 2020 Česká republika splnila kritérium stavu veřejných financí. Česká republika rovněž splnila kritérium konvergence dlouhodobých úrokových sazeb. Neúčastí v Evropském mechanismu směnných kurzů ERM II toto kritérium nesplnila. Evropskou komisí byly zhodnoceny další faktory včetně vývoje platební bilance a integrace trhů, na základě kterých konstatovala, že české hospodářství je dobře začleněno do eurozóny prostřednictvím obchodních a investičních vazeb.¹³⁵

¹³²<https://www.kurzy.cz/zpravy/634319-inflace-v-cesku-v-lednu-vystoupala-na-9-9-procenta-nejvyse-od-roku-1998/>

¹³³ Konvergenční zpráva Evropské komise 2020

¹³⁴ <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2021/mf-zlepsuje-predikci-salda-verejnych-fin-43512>

¹³⁵ Konvergenční zpráva Evropské komise 2020, str. 9

ZÁVĚR

Učinit jednoznačný závěr o dalším směřování hospodářské a měnové unie EU, například zda-li dojde k prohloubení integračních procesů v rámci hospodářské a měnové unie, dojde k vytvoření tzv. vícerychlostní Evropy nebo se některé přenesené pravomoci vrátí zpět do rukou členských zemí, je poměrně obtížné. Vzhledem k současným socioekonomickým a politickým problémům, se kterými se Evropská unie potýká, je možné určit pouze nástin dalšího směřování hospodářské a měnové unie EU.

Evropská unie si už od svého vzniku prošla mnohými krizemi. Ať už to byla hospodářská krize v roce 2008, následná evropská migrační krize, odchod Spojeného království z Evropské unie v roce 2020 nebo hospodářská krize způsobena pandemií nemoci COVID-19. Již hospodářská krize v roce 2008 vedla ke zjištění, že ačkoli jsou nastavena určitá pravidla pro zajišťování stability hospodářské a měnové unie jednotlivých členských států, některé z těchto států se jimi neřídí. Příkladem je Řecko, které dlouhodobě vydávalo mylné informace o stavu svého hospodářství a svých financí za účelem vstupu do eurozóny v roce 2001. Důsledky nezodpovědného a můžeme říci dokonce cíleně podvodného jednání pro Řecko, však byly minimální. Zde je však třeba poukázat i na skutečnost, že instituce Evropské unie mají nedostatečná oprávnění k vymáhání odpovědného chování a sankcionování nezodpovědného jednání členů. To je zapříčiněno liknavostí a neschopností členských států, které se přou o určení přiměřené míry přenesených pravomocí na orgány Evropské unie. Zároveň si však eurozóna nemohla kvůli provázanosti jednotlivých ekonomik eurozóny dovolit nechat Řecko zbankrotovat. Místo toho docházelo k obrovským finančním injekcím do jeho ekonomiky.

Evropská unie odchodem Spojeného království přišla o druhý ekonomicky nejvýznamnější členský stát. V současné době však vzhledem ke krátkému časovému odstupu nelze posoudit všechny důsledky brexitu. Ten sice započal oficiálně v roce 2017, ale po uzavření všech závazků a vzájemných obchodních dohodách byl ukončen až s koncem roku 2020 odchodem Spojeného království z EU. V té době naplno vypukla pandemie nemoci COVID-19 a pozornost se zaměřila jiným směrem. Je však v zájmu Evropské unie posoudit příčiny odchodu Spojeného království a provést nezbytné reformy, aby se obdobná situace netýkala dalších členských států.

Zhodnotit následky, které způsobila celosvětová pandemie nemoci COVID-19, je vzhledem k jejímu přetrvávání a opětovnému návratu v různých mírnějších a závažnějších mutacích prozatím neproveditelné. Je však zřejmé, že na potlačení pandemie vydávaly členské státy obrovské finanční prostředky na úkor nárůstu veřejného dluhu a udržování ekonomiky v chodu.

V letech 2021 a 2022 se pro Evropskou unii navíc objevily nové překážky. Politickými rozhodnutími evropských orgánů za podpory členských států Unie došlo k uzavření Zelené dohody pro Evropu tzv. Green Dealu, díky níž se má stát Evropská unie do roku 2050 energeticky neutrální a hospodářsky udržitelná. Jednotlivé členské státy opouštějí výrobu elektrické energie prostřednictvím uhelných a jaderných elektráren ve snaze je nahradit obnovitelnými zdroji energie. Nezbytnými náklady v souvislosti s přechodem na obnovitelné zdroje však enormně stoupají ceny elektřiny a zemního plynu, jejichž spotřeba v členských zemích nadále roste. S růstem cen energií úměrně roste i inflace v jednotlivých členských státech Evropské unie a dochází k nežádoucímu nárůstu v dalších ekonomických oblastech.

Významným problémem je v současné době skutečnost, že většinu zemního plynu pro Evropskou unii dodává Ruská federace. Ruská federace ke konci února 2022 zahájila válečný konflikt se sousední Ukrajinou, v důsledku čehož Evropská unie i jednotlivé členské státy přikročily k radikálním krokům ve snaze Ruskou federaci hospodářsky oslabit. Vzhledem k nedůvěryhodnosti Ruské federace jako dodavatele energií tak bude muset Evropská unie přehodnotit, zda-li a jak lze dosáhnout naplnění požadavků dohody Green Deal.

Vzhledem k současné agresi Ruské federace vůči Ukrajině dle mého názoru existuje odůvodněný předpoklad, že kandidátské země, potencionální kandidátské země a sousední země Evropské unie budou usilovat o co nejrychlejší vstup do Evropské unie a podřídí tomu tak své ekonomické zájmy ve snaze zajištění souladu s *acquis communautaire* EU. Objevují se první vyjádření ze strany některých vrcholných politiků v EU o co nejrychlejší integraci některých sousedních států do Evropské unie.

Výhled na prohlubování měnové unie vyjma vstupu Chorvatska a Rumunska do eurozóny v brzké době není příliš optimistický. V případě Maďarska, Polska a České republiky další prohlubování měnové integrace závisí na aktuálním zastoupení jednotlivých parlamentních stran ve vládě. V současné podobě vlády uvedených států odmítají brzké přijetí jednotné měny. Některé opoziční parlamentní strany však o další prohlubování měnové integrace usilují. Švédsko a Dánsko, které má navíc výjimku *opt-out*, do eurozóny vstoupit nechtějí.

V diplomové práci byly nastíněny různé scénáře dalšího procesu hospodářské a měnové integrace právě v reakci na nastalé krizové situace. Stojí za zmínku, že v důsledku vpádu Ruské federace na Ukrajinu v únoru 2022 představitelé jednotlivých členských států Evropské unie významně demonstrují svoji jednotu na mezinárodní scéně, veřejně prohlašují, že usilují o stále větší soudržnost a integraci. Tyto události je třeba posoudit s určitým časovým odstupem ke zjištění, zda-li se jedná pouze o určitou aktuální veřejnou pózu nebo zda-li jsou tyto integrační snahy myšleny vážně. Ozývají se hlasy pro brzké přijetí Ukrajiny do EU. O vstup nově usiluje i Gruzie a Moldávie.

Při určování dalšího směřování integračních procesů hospodářské a měnové unie nemá autor ve své diplomové práci ambice formulovat jednoznačný závěr vzhledem k tomu, že integrační proces závisí na mnoha různých vnitřních i vnějších faktorech, často nepředvídatelných. Při zpracovávání diplomové práce se autor setkal v mnoha případech s překvapivě protichůdnými názory nejen v rámci procesu prohlubování hospodářské a měnové unie, ale i v definicích základního názvosloví. Ve své práci se tak pokusil komplexně shrnout a vysvětlit celou problematiku procesu hospodářské a měnové integrace členských zemí Evropské unie, přičemž by práce mohla sloužit jako studijní materiál pro střední a vyšší odborné školy.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 3., aktualizované, rozšířené a doplněné vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2018. ISBN 978-80-7325-450-6.

FIALA, Petr. *Rozum a odvaha: jak čelit současným výzvám a krizím Evropy*. Brno: Barrister & Principal, 2017. ISBN 978-80-7485-131-5.

HOBZA, Alexandr. *Evropská unie a hospodářské reformy*. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-122-2.

FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ, ed. *Evropská referenda*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-051-9.

BŘICHÁČEK, Tomáš. *Unie ve stínu brexitu*. Praha: Institut Václava Klause, 2020. Publikace (Institut Václava Klause). ISBN 978-80-7542-068-8.

KUČEROVÁ, Irah. *Evropská unie: hospodářské politiky*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 978-80-246-1212-6.

KUČEROVÁ, Irah. *Hospodářské politiky v kontextu vývoje Evropské unie*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1628-5

FIALA, Petr. *Na konci bezstarostnosti: co nechceme slyšet o Evropě, národních zájmech a zahraniční politice*. Brno: Barrister & Principal, 2015. ISBN 978-80-7485-038-7.

CIHELKOVÁ, Eva a Jaroslav JAKŠ. *Evropská integrace - Evropská unie*. V Praze: Vysoká škola ekonomická, Nakladatelství Oeconomica, 2004. ISBN 80-245-0854-0.

PELTRÁM, Antonín. *Evropská integrace a Česká republika*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2849-0.

KUČEROVÁ, Irah. *Střední Evropa: komparace vývoje středoevropských států*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3067-0.

ŠMEJKAL, Václav, Olga FRANCOVÁ, Michael KOHAJDA, et al. *Evropská unie po brexitu: právně-institucionální budoucnost evropské integrace*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 9788075980984.

What is the Economic and Monetary Union? (EMU) | Evropská komise. *European Commission | Choose your language | Choisir une langue | Wählen Sie eine Sprache* [online]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/economic-and-monetary-union/what-economic-and-monetary-union-emu_cs

Evropská měnová politika | Fakta a čísla o Evropské unii | Evropský parlament. [online]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/86/evropska-menova-politika>

[online]. Dostupné z: <https://elearning.tul.cz/mod/resource/view.php?id=146481&forceview=1>

Život v EU. *Redirecting to /select-language?destination=/node/1* [online]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/key-facts-and-figures/life-eu_cs

Evropská unie - Ministerstvo vnitra České republiky. *Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Copyright © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/mezinarodni-organizace-a-vs-evropska-unie.aspx>

[online]. Copyright © [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: https://www.files.ethz.ch/isn/125401/1168_DeGaulleVeto.pdf

Wernerův plán | Historie eura | Ministerstvo financí ČR - Zavedení eura. *Ministerstvo financí ČR - zavedení eura* [online]. Copyright © 2013, MF [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/historie-eura/werneruv-plan>

Historie hospodářské a měnové unie | Fakta a čísla o Evropské unii | Evropský parlament. [online]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/79/historie-hospodarske-a-menove-unie>

parita - ABZ.cz: slovník cizích slov. *ABZ.cz: slovník cizích slov - online hledání* [online]. Copyright © [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/parita>

The snake in trouble - Historical events in the European integration process (1945–2014) - CVCE Website. *Accueil - CVCE Website* [online]. Copyright © 2022 CVCE.EU [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/1afa480f-6f35-4a79-9c30-5a577ca63c3e>

The creation of the EMS - Historical events in the European integration process (1945–2014) - CVCE Website. *Accueil - CVCE Website* [online]. Copyright © 2022 CVCE.EU [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://www.cvce.eu/en/recherche/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/1040d119-5eba-4c7b-a850-ed254556c43c>

E | Výkladový slovníček | Ministerstvo financí ČR - Zavedení eura. *Ministerstvo financí ČR - zavedení eura* [online]. Copyright © 2013, MF [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/vykladovy-slovnicek/e-2335#evropska-menova-jednotka-european-currency-unit-ecu>

E | Výkladový slovníček | Ministerstvo financí ČR - Zavedení eura. *Ministerstvo financí ČR - zavedení eura* [online]. Copyright © 2013, MF [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/vykladovy-slovnicek/e-2335#evropsky-menovy-institut-european-monetary-institute-emi>

Evropský měnový institut. [online]. Copyright © [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/ecb/access_to_documents/archives/emi/html/index.cs.html

Pilířová struktura Evropské unie | BusinessInfo.cz. *BusinessInfo.cz - Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. Copyright © 1997 [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/pilire-a-politiky-evropske-unie/>

Accession criteria. *European Commission* | Choose your language | Choisir une langue | Wählen Sie eine Sprache [online]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/glossary/accession-criteria_en

Candidate countries. *European Commission* | Choose your language | Choisir une langue | Wählen Sie eine Sprache [online]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/glossary/candidate-countries_en

Accession criteria. *European Commission* | Choose your language | Choisir une langue | Wählen Sie eine Sprache [online]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/glossary/accession-criteria_en

EUR-Lex — Access to European Union law — choose your language [online]. Copyright © [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN#page=235>

[online]. Copyright ©F [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR16_10/SR_EDP_CS.pdf

ERM II – the EU's Exchange Rate Mechanism | *Evropská komise. European Commission* | Choose your language | Choisir une langue | Wählen Sie eine Sprache [online]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/introducing-euro/adoption-fixed-euro-conversion-rate/erm-ii-eus-exchange-rate-mechanism_cs

Kritéria konvergence - Česká národní banka. [online]. Copyright © ČNB 2022 [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni-vztahy/hospodarska-a-menova-politika-v-eu/-kriteriya-konvergence/

Procedura přijetí eura | Národní plán zavedení eura | Ministerstvo financí ČR - Zavedení eura. Ministerstvo financí ČR - zavedení eura [online]. Copyright © 2013, MF [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/narodni-plan-zavedeni-eura/procedura-prijeti-eura>

Konvergenční zpráva ECB, červen 2020. [online]. Copyright © [cit. 27.02.2022].
Dostupné z:
<https://www.ecb.europa.eu/pub/convergence/html/ecb.cr202006~9fefc8d4c0.cs.html>

Stability and Growth Pact | European Commission. European Commission | Choose your language | Choisir une langue | Wählen Sie eine Sprache [online].
Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/stability-and-growth-pact_en

Euro | MONETA Money Bank. Online, i na pobočce | MONETA Money Bank [online]. Copyright © 2022 MONETA Money Bank, [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://www.moneta.cz/bankovky-a-mince/euro>

Pakt stability a růstu | Eurozóna | Ministerstvo financí ČR - Zavedení eura. Ministerstvo financí ČR - zavedení eura [online]. Copyright © 2013, MF [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/pakt-stability-a-rustu>

Národní programy reforem, programy stability a konvergenční programy | Evropská komise. European Commission | Choose your language | Choisir une langue | Wählen Sie eine Sprache [online]. Dostupné z:
https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/european-semester-timeline/national-reform-programmes-and-stability-or-convergence-programmes_cs

L | Výkladový slovníček | Ministerstvo financí ČR - Zavedení eura. Ministerstvo financí ČR - zavedení eura [online]. Copyright © 2013, MF [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/vykladovy-slovnicek/l-2340>

Lisabonská smlouva a Česká národní banka - Česká národní banka. [online]. Copyright © ČNB 2022 [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni-vztahy/lisabonska-smlouva-a-ceska-narodni-banka/

Home - Consilium [online]. Dostupné z:
<https://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/eurogroup/how-the-eurogroup-works/>

Lisabonská smlouva a Česká národní banka - Česká národní banka. [online]. Copyright © ČNB 2022 [cit. 27.02.2022]. Dostupné z:
https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni-vztahy/lisabonska-smlouva-a-ceska-narodni-banka/

Glossary - Regional Policy - European Commission. European Commission | Choose your language | Choisir une langue | Wählen Sie eine Sprache [online]. Dostupné z:
https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/what/glossary/f/financial-instruments

[online]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/vykladovy-slovnicek/e-2335#evropsky-nastroj-financni-stability-european-financial-stability-facility-efsf>

Lending toolkit | European Stability Mechanism. Home | European Stability Mechanism [online]. Copyright © 2021, European Stability Mechanism [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://www.esm.europa.eu/assistance/lending-toolkit>

[online]. Copyright © [cit. 27.02.2022]. Dostupné z:
https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/mb201203_focus12.en.pdf

Česko jako poslední země EU přistoupilo k fiskálnímu paktu - Novinky.cz. Novinky.cz – nejčtenější zprávy na českém internetu [online]. Copyright © 2003 [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/ekonomika/clanek/zeman-podepsal-pristoupeni-k-fiskalnimu-paktu-40273393>

Vznik bankovní unie - Euroskop. Hlavní strana - Euroskop [online]. Copyright © 2005 [cit. 27.02.2022]. Dostupné z:
<https://euroskop.cz/evropska-unie/eurozona/historie-eurozony/vznik-bankovni-unie/>

Co přinese zpráva pěti předsedů? Analýza Euroskopu - Euroskop. Hlavní strana - Euroskop [online]. Copyright © 2005 [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/2015/08/24/co-prinese-zprava-peti-predsedu-analyza-euroskopu/>

Legislative train schedule | European Parliament. [online]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-new-boost-for-jobs-growth-and-investment/file-mff-european-investment-stabilisation-function-\(eif\)](https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-new-boost-for-jobs-growth-and-investment/file-mff-european-investment-stabilisation-function-(eif))

[online]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/quicktake/will-uk-leave-eu>

Brexit: EU-UK relationship - EUR-Lex. EUR-Lex — Access to European Union law — choose your language [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/content/news/Brexit-UK-withdrawal-from-the-eu.html>

Nová strategická agenda 2019–2024 - Consilium. Home - Consilium [online]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2019/06/20/a-new-strategic-agenda-2019-2024/>

Dlouhodobý rozpočet EU na období 2021–2027 a balíček opatření na podporu oživení - Consilium. Home - Consilium [online]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/the-eu-budget/long-term-eu-budget-2021-2027/>

Plastics own resource | European Commission. European Commission | Choose your language | Choisir une langue | Wählen Sie eine Sprache [online]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/revenue/own-resources/plastics-own-resource_en

Základní data o EU - Euroskop. Hlavní strana - Euroskop [online]. Copyright © 2005 [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/historie-eu/zakladni-data-o-eu/>

Conditions for membership. European Commission | Choose your language | Choisir une langue | Wählen Sie eine Sprache [online]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/conditions-membership_en

Glosář shrnutí - EUR-Lex. EUR-Lex — Access to European Union law — choose your language [online]. Dostupné z:
https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/stabilisation_association_process.html?locale=cs

Potential candidate countries. European Commission | Choose your language | Choisir une langue | Wählen Sie eine Sprache [online]. Dostupné z:
https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/glossary/potential-candidate-countries_cs

data.consilium.eu [online]. Copyright ©t [cit. 27.02.2022]. Dostupné z:
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7002-2020-INIT/en/pdf>

Montenegro. European Commission | Choose your language | Choisir une langue | Wählen Sie eine Sprache [online]. Dostupné z:
https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/negotiations-status/montenegro_en

Will Montenegro have to drop the euro to join the EU?. Emerging Europe — Opinion, Intelligence and News [online]. Copyright © Emerging Europe All Rights Reserved 2013 [cit. 27.02.2022]. Dostupné z:
<https://emerging-europe.com/news/will-montenegro-have-to-drop-the-euro-to-join-the-eu/>

North Macedonia. European Commission | Choose your language | Choisir une langue | Wählen Sie eine Sprache [online]. Dostupné z:
https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/negotiations-status/north-macedonia_en

Serbia. European Commission | Choose your language | Choisir une langue | Wählen Sie eine Sprache [online]. Dostupné z:
https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/negotiations-status/serbia_en

Turkey. European Commission | Choose your language | Choisir une langue | Wählen Sie eine Sprache [online]. Dostupné z:
https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/negotiations-status/turkey_en

Růst inflace v Turecku překonal očekávání. V lednu vystoupila na 48,7 procenta, nejvyšší od roku 2002 | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. iROZHLAS - spolehlivé a rychlé zprávy [online]. Copyright © 1997 [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/ekonomika/turecko-vysoka-inflace-rust_2202030942_zuj

Bosnia and Herzegovina. European Commission | Choose your language | Choisir une langue | Wählen Sie eine Sprache [online]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/negotiations-status/bosnia-and-herzegovina_en

Evropská unie, Srbsko a Kosovo – EURACTIV.cz. EURACTIV.cz – Evropská unie v českých souvislostech [online]. Copyright © 1999 [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/budoucnost-eu/linksdossier/evropska-unie-srbsko-a-kosovo-000068/>

Kosovo. European Commission | Choose your language | Choisir une langue | Wählen Sie eine Sprache [online]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/negotiations-status/kosovo_cs

Členské státy eurozóny | Eurozóna | Ministerstvo financí ČR - Zavedení eura. Ministerstvo financí ČR - zavedení eura [online]. Copyright © 2013, MF [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/clenske-staty-eurozony>

[online]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/bulgaria/inflation-cpi>

[online]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/bulgaria/government-debt-to-gdp>

[online]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/croatia/inflation-cpi>

[online]. Dostupné z: <https://www.countryeconomy.com/national-debt/croatia>

Magyar euró: sok áldozatot kell hoznia a kormánynak - Napi.hu. Napi.hu [online]. Copyright © 2022 Napi.hu [cit. 27.02.2022]. Dostupné z:

<https://www.napi.hu/magyar-gazdasag/eurot-akarnak-a-magyarok-eleguk-van-a-forint-gyengulesebol.744252.html>

[online]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/hungary/inflation-cpi>

Ebben az évtizedben még aligha lesz euró Magyarországon - Napi.hu. Napi.hu [online]. Copyright © 2022 Napi.hu [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://www.napi.hu/magyar-gazdasag/euro-bevezetes-elemzok-csanyi-sandor-mnb-matolcsy-erm-ii-forint-felzarkozas.733971.html>

GDP (current US\$) - Poland | Data. World Bank Open Data | Data [online]. Copyright © [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=PL>

Denmark : EMU opt-out clause - EUR-Lex. EUR-Lex — Access to European Union law — choose your language [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/summary/EN/I25061>

UPDATE 1-Poland's central bank head says won't allow euro adoption | Reuters. Breaking International News & Views | Reuters [online]. Copyright © 0 Reuters. All Rights Reserved. [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/poland-eurozone-glapinski-idUSL5N22Y2V6>

Inflation reaches 8.6% in Poland after sixth consecutive monthly rise | Notes From Poland. Notes From Poland | regular summaries of news from Poland [online]. Copyright © 2022 [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://notesfrompoland.com/2022/01/07/inflation-reaches-8-6-in-poland-after-sixth-consecutive-monthly-rise/>

Rumunsko posouvá plán zavedení eura na rok 2027 - Aktuálně.cz. Zprávy - Aktuálně.cz [online]. Copyright © [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/rumunsko-posouva-plan-zavedeni-eura-na-rok-2027/r~1af366be72ae11eb9f15ac1f6b220ee8/>

Euro - dotazy veřejnosti k zavedení eura v České republice - Česká národní banka. [online]. Copyright © ČNB 2022 [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Euro-dotazy-verejnosti-k-zavedeni-eura-v-Ceske-republice>

Scénář přijetí eura | Národní plán zavedení eura | Ministerstvo financí ČR - Zavedení eura. Ministerstvo financí ČR - zavedení eura [online]. Copyright © 2013, MF [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/narodni-plan-zavedeni-eura/scenar-prijeti-eura>

Máme přijmout euro? Konec koruny podle politiků | Peníze.cz. Peníze.cz - Největší web o osobních financích na českém internetu [online]. Copyright © 2000 [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/ekonomika/429270-mame-prijmout-euro-konec-koruny-podle-politiku>

[online]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/zpravy/634319-inflace-v-cesku-v-lednu-vystoupala-na-9-9-procenta-nejvyse-od-roku-1998>

MF zlepšuje predikci salda veřejných financí pro rok 2021 a 2022 | 2021 | Ministerstvo financí ČR. Ministerstvo financí ČR [online]. Copyright © 2005 [cit. 27.02.2022]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2021/mf-zlepsuje-predikci-salda-verejnych-fin-43512>